

Lebesby kommune

Kommuneplanens samfunnsdel

Kunnskapsgrunnlag for samfunnsdel og planstrategi

Mål og strategier for kommuneplanens samfunnsdel

Utkast til høring og offentlig ettersyn september 2024

Innhold

1. Det kommunale plansystemet	1
1.1. Kommuneplanens handlingsdel og kommuneøkonomi	1
2. Planprosessen	3
2.1. Medvirkning.....	3
2.2. Prioriteringer i kommuneplanen.....	4
2.3. Rammer for planarbeidet.....	6
3. Bærekraftsmålene	8
3.1. Bærekraftsmålene i samfunnsdelen	9
4. Levende Lebesby	11
4.1. Befolkningsutvikling.....	11
4.2. Boligmarked	14
4.3. Levende Lebesby mot 2035	15
5. Inkluderende Lebesby	16
5.1. Et flerkulturelt samfunn	17
5.2. Levekår og folkehelse	19
5.3. Inkluderende Lebesby mot 2035	24
6. Mulighetsorienterte Lebesby	26
6.1. Næringsliv og sysselsetting.....	26
6.2. Samferdsel, infrastruktur og beredskap	32
6.3. Miljø, klima og energi	35
6.4. Mulighetsorienterte Lebesby mot 2035	41
7. Kompetente Lebesby.....	44
7.1. Barnehage og grunnskole.....	44
7.2. Oppvekstprofil.....	45
7.3. Videregående opplæring.....	47
7.4. Utdanningsnivå	48
7.5. Kompetente Lebesby mot 2035	49
8. Lebesby mot 2035: Mål og strategier	51
8.1. Levende Lebesby.....	51
8.2. Inkluderende Lebesby	52
8.3. Mulighetsorienterte Lebesby.....	53
8.4. Kompetente Lebesby.....	54
9. Samfunnsdelens arealrelevans.....	55
9.1. Arealstrategi for Lebesby kommune.....	55
Litteraturliste	56

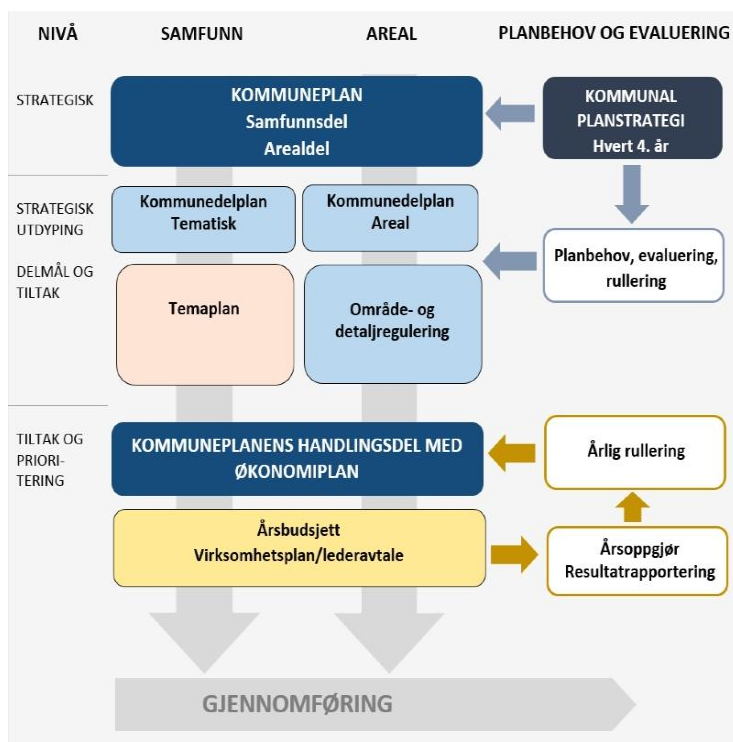
1. Det kommunale plansystemet

Kommuneplansystemet er hierarkisk oppbygd, der overordnede strategiske planer legger føringer for underliggende, mer konkrete planer.

Det viktigste overordnede strategidokumentet er kommuneplanen. Her legges langsiktige strategier for lokal samfunnsutvikling og arealbruk. Kommuneplanen består av to hoveddeler. I **kommuneplanens samfunnsdel** (kps) beskrives utviklingstrekk, mål og strategier innenfor ulike samfunns- og tjenesteområder.

Kommuneplanens arealdel (kpa) skal med utgangspunkt i samfunnsdelens mål og strategier viser hvordan vi ønsker å forvalte arealene våre. Arealdelen beskriver hovedtrekk i kommunens arealdisponeringer og gir sammen med planbestemmelser rammer og betingelser for arealbruk.

Alle underliggende kommunale planer skal ta utgangspunkt i mål og strategier som er definert i kommuneplanen. Mens kommuneplanen gir overordnede føringer, skal disse konkretiseres videre i kommunedelplaner, tema/sekterplaner og reguleringsplaner.

Videre nedover i hierarkiet finner vi **kommunedelplaner**, som tar for seg spesifikke areal eller tema, og som er mer konkrete og utdypende enn kommuneplanen. Kommunedelplanprosesser må gjennomføres etter bestemmelser gitt i plan- og bygningsloven.

Temaplaner tar for seg enkelte tema eller tjenesteområder, med tiltaksplan. Temaplaner trenger ikke følge prosessreglene etter PBL, og velges dermed i noen tilfeller for å forenkle en planprosess.

Reguleringsplaner består av arealplankart over et bestemt geografisk område, med tilhørende bestemmelser for bruk, vern og utforming

av arealer og fysiske omgivelser. En reguleringsplan kan gjelde for et større område (område-regulering) eller et mindre område, med større detaljeringsgrad (detaljregulering). Per juli 2024 hadde Lebesby kommune 45 vedtatte reguleringsplaner i sitt register.

1.1. Kommuneplanens handlingsdel og kommuneøkonomi

Kommuneplanen består også av en **handlingsdel**, som skal beskrive helt konkret hvordan mål og strategier i planer skal følges opp. I Lebesby kommune er handlingsdelen innlemmet i **budsjett- og økonomiplanen**. Økonomi- og budsjettplanen angir de økonomiske rammene for kommunens virksomhet, og vedtas hvert år for en budsjettperiode på fire år. Mens andre planer beskriver mål, strategier og tiltak, må budsjett- og økonomiplanen vise hvilke av disse som skal prioriteres i perioden, og hvordan de skal realiseres i form av kroner og arbeidsinnsats.

Ambisjonsnivå og satsingsvilje i kommuneplanens handlingsdel avhenger av kommunale ressurser og økonomi. Lebesby har de siste årene levert gode regnskapsresultat, og har satt av midler til disposisjonsfond. Kommunens inntekter er høyere enn mange sammenlignbare kommuner, noe som skyldes betydelige frie inntekter fra eiendomsskatt, konsesjonskraft og havbruksfond. De siste årene har likevel vært preget av innstramminger og usikkerhet knyttet til sentrale rammebetingelser og statlig finansiering av kommunesektoren. Samtidig øker behovene innenfor deler av vår kjernevirksomhet. Store investeringer de siste årene betyr også at lånegjelda har økt, noe som gjør kommunens økonomi mer sårbar.

Lebesby kommune har følgende overordnede målsettinger for økonomistyringen:

- Netto driftsresultat bør over tid ligge på 2 % av kommunens brutto driftsinntekter
- Disposisjonsfondet bør over tid tilsvare minimum 15 % av brutto driftsinntekter
- Netto lånegjeld bør over tid ikke overstige 100 % av brutto driftsinntekter

2. Planprosessen

Lebesby formannskap vedtok i november 2023 å starte arbeidet med revisjon av kommuneplanens samfunnsdel. Planprogrammet var på høring i perioden november - januar 2024, og ble fastsatt 23. januar.

Dagens samfunnsdel, Lebesby mot 2035, ble vedtatt av kommunestyret i oktober 2018. I forrige kommunestyreperiode ble det bestemt å ikke revidere kommuneplanen, ettersom den var forholdsvis fersk. Fokus ble heller rettet mot å iverksette planen med mål og strategier i øvrig planverk og politisk og administrativt arbeid.

I evaluering presentert for forrige kommunestyre våren 2023 ble det anbefalt å gjøre en begrenset rullering av kommuneplanen. Selv om samfunnsdelen fortsatt vurderes som relevant ved at den tar tak i utviklingstrekk og utfordringer som Lebesby kommune står overfor også i 2024, gir en revisjon det nye kommunestyret anledning til å bli kjent med og ha eierskap til kommuneplanen og de strategiske beslutninger om fremtidig utvikling som planen innebærer.

2.1. Medvirkning

Da forrige samfunnsdel ble utarbeidet i 2016-2018, ble det gjort en grundig prosess med tidlig medvirkning fra både politikere, kommuneadministrasjon, næringsliv og innbyggere. Utgangspunktet den gang var et litt annet enn i dag. I 2016 hadde kommunen en utdatert nærings- og samfunnsplan etter gammelt lovverk. Den brede medvirkningen var nødvendig for å få et godt grunnlag å basere ny samfunnsdel på.

I denne runden har vi hatt et solid grunnlag å gå ut fra. Formålet med denne revisjonen har først og fremst vært å justere samfunnsdelen til dagens politikere og deres prioriteringer, og sørge for å få vedtatt en ny samfunnsdel tidlig i valgperioden. Denne gangen har vi i fasen før høring og offentlig ettersyn lagt størst vekt på den politiske forankringen av planen.

Formannskapet har vært politisk arbeidsgruppe gjennom planarbeidet. Gjennom første halvdel av 2024 møttes formannskapet i 3 arbeidsmøter, med følgende tema:

1	Bakgrunn og rammer	Avklare forventninger Rammer for planarbeidet Kunnskapsgrunnlaget – hvor står vi i dag
2	Samfunnsdelen	Gjennomgang og endringsforslag <ul style="list-style-type: none">- Gjennomgående tema- Fire overordnede verdier- 12 målsettinger- 67 strategier
3	Samle trådene	<ul style="list-style-type: none">- Samfunnsdelen forts.- Visjon og hovedmål- Bærekraftsmålene i samfunnsdelen- Føringer frem mot arealdelen (arealstrategi)

Planforslaget legges ut til offentlig ettersyn og høring høsten 2024. I høringsperioden planlegges medvirkningsmøter i bygdene rundt i kommunen, samt med barn og unge og eldre. I tillegg vil samiske interesser med konsultasjonsrett bli tilbudt konsultasjoner.

2.2. Prioriteringer i kommuneplanen

Temaene for arbeidsmøtene korresponderer med spørsmålene som ble stilt i planprogrammet om prioriteringer i planarbeidet:

- Hvordan fungerer visjon og overordnet mål?
- Er de fire overordnede fokusområdene fortsatt dekkende og relevante?
- Fungerer målsettingene og strategiene fortsatt?
- Behov for revisjon av arealstrategi
- Hvordan innlemme bærekraftsmålene i samfunnsdelen?

2.2.1. Hva er viktigst å jobbe med?

Innledningsvis ble arbeidsgruppa utfordret til å trekke frem hva de umiddelbart mente er aller viktigst å jobbe med i innværende kommunestyreperiode.

Figur 2-1 Viktigste saker å jobbe med ifølge politisk arbeidsgruppe

Politikerne fikk et liknende spørsmål forrige gang samfunnsdelen ble revidert. Endringer fra den gang til nå er større fokus på demografi, næringsutvikling og areal- og naturregnskap.

Likheter fra forrige gang handler om rekruttering og kompetanse, inkludering, frivillighet og gode tjenester.

2.2.2. Gjennomgående tema

Arbeidsgruppa drøftet de fire gjennomgående temaene i samfunnsdelen:

«I arbeidet med å forme fremtidens Lebesby skal vi alltid ha fokus på å levere gode tjenester, ta klima, miljø og bærekraft på alvor, fremme folkehelse og gi barn og unge gode oppvekstvilkår.»

I forrige runde ble det drøftet hvorvidt klima, miljø og bærekraft burde være et eget fokusområde. Konklusjonen den gang var at dette er et tema som er relevant uansett, og som skal gjennomsyre arbeidet vårt uavhengig av hvilket fokusområde man snakker om. Miljø og klimahensyn skal tas i hele organisasjonen, i alle vedtak og i alt vi gjør. Dette mener politikerne fortsatt skal gjelde, og det er derfor ikke gjort endringer i gjennomgående tema fra forrige plan.

2.2.3.Fokusområdene

Politisk arbeidsgruppe har vurdert de fire fokusområdene i samfunnsdelen, og har kommet fram til at de fortsatt reflekterer hva vi vil være. Det er derfor ikke gjort noen endringer, og Lebesby kommune skal fortsatt jobbe etter følgende «verdier»/fokusområder:

Levende
Livskvalitet og trivsel i aktive og attraktive bygder
Inkluderende
Med rom og omsorg for alle
Mulighetsorientert
Vekst gjennom utviklingsvilje og nytenkning
Kompetent
Med lyst til å lære – hele livet

2.2.4.Mål og strategier

Arbeidsgruppa gjennomgikk og diskuterte samfunnsdelens 12 mål og 67 strategier. Diskusjonen dreide seg både om hvorvidt målene er dekkende for hva vi ønsker å jobbe mot, om de er for vage og generelle, om målene er for ambisiøse, eller ikke ambisiøse nok, og om mål skal baseres på realisme eller på «ønsketenkning».

Arbeidsgruppa var enige om at målene får mer form og retning når de leses sammen med tilhørende strategier. Eksisterende mål ble beholdt, men med noen omskrivninger og språklige forenklinger.

Strategiene fra forrige samfunnsdel er også i stor grad beholdt, med noen få unntak. Samtidig er det lagt til noen nye.

Arbeidsgruppas forslag til endringer er beskrevet i kapittel 8.

2.2.5.Visjon og hovedmål

Ved forrige revisjon av samfunnsdelen ble den foregående «visjonen» / slagordet beholdt («Vi tar utfordringene»).

Parallelt med nåværende planprosess, har administrasjonen våren 2024 jobbet med en merkevare- og rekrutteringsstrategi sammen med eksterne design- og markedsføringsmiljø. Gjennom dette arbeidet skal det landes et nytt slagord.

Arbeidet har primært hatt fokus på hvordan kommunen skal profilere seg i rekrutteringssammenheng. Samtidig pekte designmiljøene på at kommunen så ut til å bruke flere slagord, og det ble anbefalt å samle seg om ett.

Politisk arbeidsgruppe slutter seg til at slagordet som kommer ut av merkevare- og rekrutteringsarbeidet, også skal brukes i kommuneplanens samfunnsdel.

I forrige revisjonsrunde ble det laget et nytt hovedmål for kommunen, som bedre reflekterte at målet ikke bare gjelder for kommuneorganisasjonen, men for hele samfunnet:

Med pågangsmot, kunnskap og raushet skaper vi morgendagens muligheter.

Målet hadde følgende undertekst:

Lebesby kommune skal være aktiv og pågående for å skape morgendagens muligheter. Sammen med innbyggere, næringsaktører og andre interesser skal vi jobbe for å skape en positiv og bærekraftig utvikling i hele kommunen, basert på pågangsmot, kunnskap og raushet.

Arbeidsgruppa har foreslått følgende endring i ordlyden i hovedmålet:

Lebesby kommune bygger og ivaretar attraktive samfunn med næringsvirksomhet og utvikling på naturens og klimaets premisser.

Følgende undertekst foreslås:

Lebesby kommune skal aktivt ivareta og utvikle tradisjonelle og nye næringer. Sammen med innbyggere, næringsaktører, lag og foreninger skal vi jobbe for å skape en positiv og bærekraftig utvikling i kommunen, alltid på naturens og klimaets premisser. Dette gjør vi med pågangsmot, kunnskap, inkludering og raushet.

2.3. Rammer for planarbeidet

Handlingsrommet i kommuneplanlegging rammes inn av globale, nasjonale, regionale og lokale føringer. Lover og forskrifter, forventninger og retningslinjer, overordnede planer og strategier stiller krav til kommunens planarbeid. Ved høring av planprogrammet til samfunnsdelen kom det innspill fra flere som går på de samme tema som er beskrevet under.

2.3.1. Nasjonale forventninger

Hvert fjerde år publiserer regjeringen dokumentet *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging*. Her omtales statlige prioriteringer som kommuner og fylkeskommuner forventes å følge opp i sitt planarbeid. Forventningene beskrevet i 2023 er presentert slik:

Samordning og samarbeid i planlegging

- Oppdatert planverk
- Effektive og involverende planprosesser
- Kunnskapsbasert planlegging, kompetanse og kvalitet

Trygge og inkluderende lokalsamfunn

- Levende byer, tettsteder og bygder
- Nok og varierte boliger
- Gode fysiske rammer for hverdagslivet
- Natur- og kulturmiljø som ressurs
- Bedre levekår og folkehelse
- Varierte møteplasser og tilbud

Velferd og bærekraftig verdiskaping

- Legge til rette for grønne industrinæringer
- Tilgang på kompetanse, arbeidskraft og gode tjenester
- God infrastruktur som grunnlag for verdiskaping
- Tilrettelegging for natur- og kulturbasert næringsliv
- Verdiskaping i en sirkulær økonomi

Klima, natur og miljø for framtida

- Helhetlig planlegging for å nå klima- og miljømålene
- Forebygge klimagassutslipp og sikre muligheten for karbonopptak
- Bevare naturmangfold, friluftsinnteresser og kulturmiljø
- Rene og rike vann og vassdrag

Samfunnssikkerhet og beredskap

- Naturfarer og klimatilpasning
- Forsvarets arealbehov
- Vern av dyrket jord
- Rent og trygt drikkevann
- ROS-analyser som grunnlag for bedre planer

2.3.2. Regionale føringer

Finnmark fylkeskommune har utarbeidet kunnskapsgrunnlag for ny regional planstrategi, kalt Utviklingsplan for Finnmark 2024-2028. Kunnskapsgrunnlaget sorteres etter tre overordnede tema:

- Befolkning
- Beredskap
- Bærekraft (miljømessig, sosial, økonomisk)

Det gjennomføres medvirkningsaktiviteter høsten 2024, for å sette strategisk retning og definere langsiktige mål og satsingsområder.

2.3.3. Bygdevekestavtalen for Midt-Finnmark

Kommunene Nordkapp, Porsanger, Lebesby og Gamvik inngår i Midt-Finnmarksamarbeidet, med mål om å inngå tettere samarbeid på flere områder. Kommunene er også tatt opp som pilot i bygdevekestordningen. Ordningen har som overordnet mål å bidra til bosetting og vekst i de minst sentrale distriktskommunene, gjennom tettere samarbeid og utprøving av nye løsninger på kjente utfordringer.

Avtalen har sju delmål, og det forventes at kommunene innlemmer disse i sine samfunnsplaner:

1. Øke samarbeid om samfunnsutvikling og planlegging
2. Utvikle lokale studie- og kontorfellesskap
3. Øke tilgang til og bruk av fleksibel og desentralisert utdanning
4. Øke boligbygging og utvikle nye boligtilbud
5. Styrke transporttilbudet for fastboende og tilreisende
6. Styrke næringsutvikling i avtalekommunene
7. Økt rekruttering til og styrke stabilitet i fiskerinæringen

Mange av disse temaene inngår allerede i samfunnsdelen, mens andre foreslås lagt til som nye strategier. Dette er nærmere beskrevet i kapittel 8.

3. Bærekraftsmålene

Gjennom Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging har regjeringen siden 2019 uttrykt en forventning om at bærekraftsmålene legges til grunn for samfunns- og arealplanlegging. FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for en sosial, miljømessig og økonomisk bærekraftig utvikling, og uttrykkes gjennom 17 hovedmål:

Figur 3-1 FNs 17 bærekraftsmål

De 17 målene er videre delt inn i 169 delmål.

Målene henger tett sammen og kan påvirke hverandre, ofte positivt, men i noen tilfeller også negativt. Dersom et tiltak oppfyller ett mål, men går på bekostning av et annet, oppstår målkonflikt.

Bærekraft defineres ut fra tre dimensjoner:

Klima og miljødimensjonen handler om å utvikle samfunnet innenfor naturens tålegrenser, bevare naturmangfold og redusere klimaendringene samtidig som man tilpasser seg det nye klimaet.

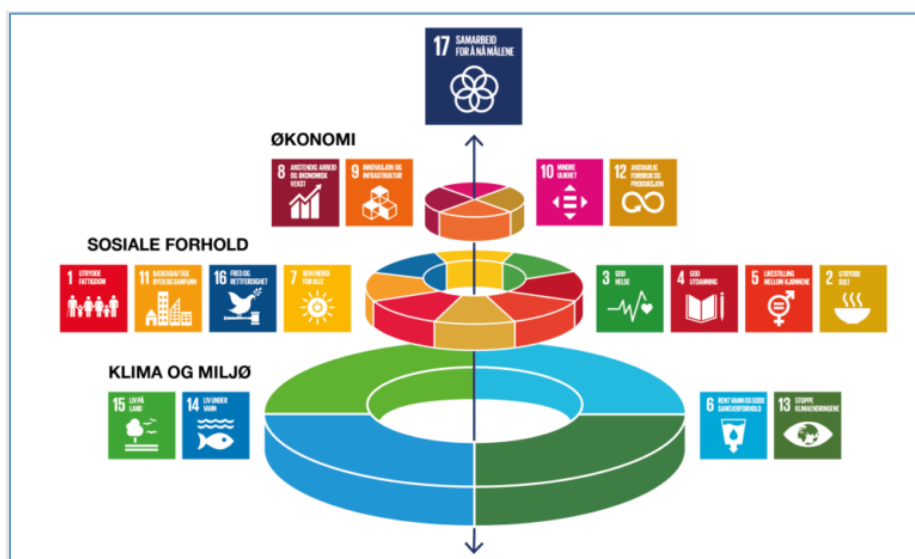
Den *sosiale dimensjonen* handler om å skape samfunn som fremmer rettferdighet, likestilling og gode levekår for alle mennesker, der alle har like muligheter og grunnleggende menneskerettigheter respekteres og ivaretas.

Den *økonomiske dimensjonen* handler om å fremme økonomisk utvikling på en måte som er langsiktig og rettferdig, hvor dagens økonomiske utvikling ikke skjer på bekostning av verken naturen eller mulighetene til kommende generasjoner.

Bærekraft innenfor de tre dimensjonene kan ikke oppnås isolert fra hverandre. Klima og miljø gir det naturlige grunnlaget som sosial velferd og økonomisk aktivitet er avhengig av, slik det er illustrert i Figur 3-2. Uten sunne økosystemer kan hverken samfunn eller økonomien blomstre. Sosial bærekraft sikrer at alle mennesker har like muligheter til å dra nytte av økonomisk vekst og miljøets goder, samtidig som det fremmer stabilitet og velferd som er viktig for både økonomien og miljøet. Økonomisk bærekraft er nødvendig for å skape ressurser som kan investeres i både sosial utvikling og miljøbeskyttelse. Sammen danner disse dimensjonene en helhetlig tilnærming til bærekraftig utvikling, der balanse mellom dem er nødvendig for å skape bærekraftige

samfunn. Å jobbe bærekraftig betyr kort sagt å jobbe bevisst rundt alle tre dimensjoner samtidig, og søke løsninger som minimerer målkonflikter.

Figur 3-2 Bærekraftbegrepets tre dimensjoner

Kilde: Azote Images for Stockholm Resilience Centre

3.1. Bærekraftsmålene i samfunnsdelen

Bærekraftsmålene var ikke innlemmet i forrige samfunnsdel vedtatt i 2018. Bærekraftsmålene er senere tatt opp i planstrategien, i form av omtaler av målene som oppleves som aller mest relevant for Lebesby kommune.

Det er i stor grad opp til den enkelte kommune å velge hvordan bærekraftsmålene implementeres i planer. Noen bruker målene som mal for samfunnsdelen, der hvert mål kan utgjøre ett kapittel. Ofte begrenser imidlertid arbeidet seg til å gjengi ulike målbokser i teksten, der de vurderes å ha relevans.

Ambisjonen om å løfte bærekraft i planarbeid var bakgrunnen for at Statsforvalteren i Troms og Finnmark i 2023 tok initiativ til prosjektet *Bærekraft i distriktskommuner*. Målet med prosjektet er å «ta ned» bærekraftsmålene fra globalt til lokalt nivå og synliggjøre relevansen de har for virkeligheten i små kommuner. Fra Finnmark inngår kommunene i Midt-Finnmarksamarbeidet i prosjektet, som etter planen løper ut 2024. Prosjektet har som mål å oppnå følgende:

- Oversette bærekraftbegrepet i en kommunal kontekst
- Definere hva som kjennetegner en bærekraftig distriktskommune
- Nettverksbygging og samarbeid for bærekraftig utvikling av lokalsamfunn

Inspirert av deltakelsen i prosjektet, har vi hatt som mål å jobbe grundigere med bærekraftsmålene i denne planrevisjonen, på ulike måter:

I utarbeidelsen av kunnskapsgrunnlaget har bærekraftsmålene, inkludert delmålene, blitt brukt som sjekkliste for hvilke temaer som er aktuelle å belyse. Ikke alle delmål er relevante for Lebesby kommune, og det er heller ikke alle delmål det er lett å finne statistikk på. Denne måten å bruke bærekraftsmålene på har likevel bidratt til et bredere kunnskapsgrunnlag enn ved forrige revisjon.

I tillegg jobbet arbeidsgruppa med bærekraftsmålene i ett av arbeidsmøtene. Her fikk de i oppgave å ta stilling til alle bærekraftsmålene, gjennom følgende spørsmål:

- Hvordan er dette målet relevant for Lebesby kommune?
- Hvordan ønsker dere å påvirke dette målet?
- Er bærekraftsmålet ivaretatt i samfunnsdelen sånn den er nå?
- Er det noen mål som blir negativt påvirket?

Gjennom en slik systematisk gjennomgang, ble det identifisert hvilke mål som var og ikke var ivaretatt i samfunnsdelen, og om det var elementer som manglet. Flertallet av målene var allerede ivaretatt eller delvis ivaretatt i samfunnsdelen på ulikt vis. For eksempel er bærekraftsmål 4: god utdanning i sin helhet ivaretatt gjennom verdien 'kompetent', mens bærekraftsmål 1: utrydde fattigdom er delvis ivaretatt gjennom fokuset på tilgjengelig og tilrettelagte boliger i ulike delmål.

Arbeidsgruppas refleksjoner utgjør, sammen med administrasjonens vurderinger og kunnskapsgrunnlaget, basis for bærekraftsmålene i samfunnsdelen. Sentrale bærekraftsmål innenfor hvert av samfunnsdelens fire fokusområder presenteres i blå bokser i innledningen til kapitlene 4-7. I tillegg listes bærekraftsmål som har en mer indirekte sammenheng. Figur 3-3 oppsummerer bærekraftsmålene i samfunnsdelen.

Figur 3-3 Bærekraftsmålene i samfunnsdelen

4. Levende Lebesby

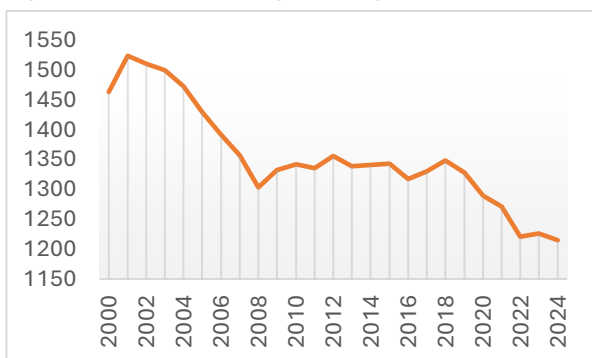
Livskvalitet og trivsel i aktive og attraktive bygder

Dette kapitlet presenterer statistikk over befolkningsutvikling, bosetting og boligmarked. På slutten av kapitlet pekes det fremover mot 2035 og hva det er viktig å jobbe med de neste årene.

4.1. Befolkningsutvikling

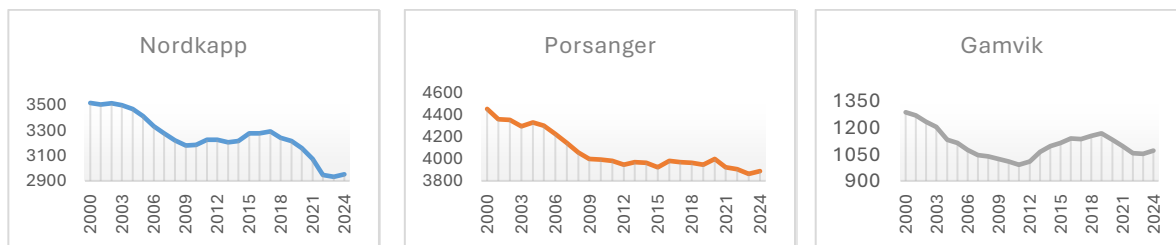
Figur 4-1 Folketallsutvikling i Lebesby kommune

Lebesby kommune opplever, som mange andre utkantkommuner, at folketallet synker. Siden begynnelsen av 2000-tallet har folketallet gått ned med nesten 20 prosent, fra i overkant av 1500 til 1215 i 2024. I en tiårsperiode frem til 2018 var folketallet stabilt, men nedgangen siden 2018 har igjen vært markant. Ved inngangen til 2024 hadde kommunen 1215 innbyggere.

Folketallsutviklingen i de andre kommunene i Midt-Finmarkregionen viser lignende trend.

Figur 4-2 Folketallsutvikling i nabokommunene

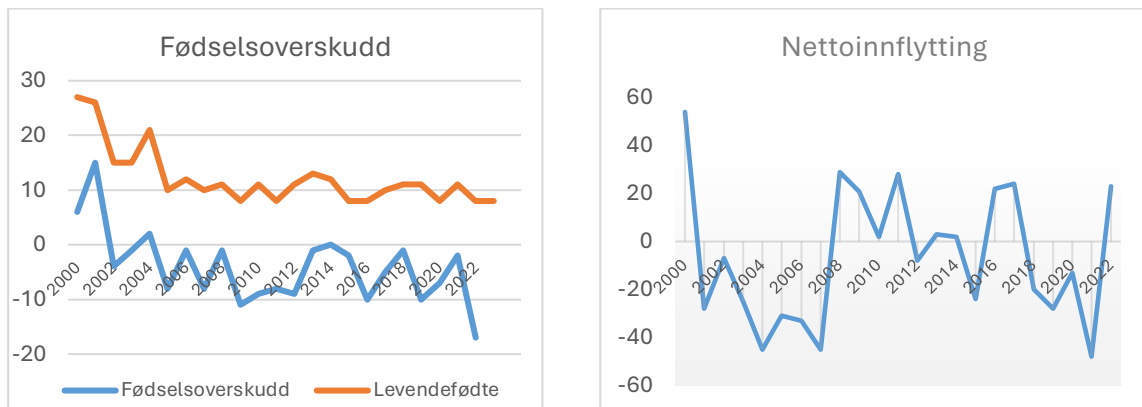

Kilde for alle fire figurer: Befolkning og endringer, tabell 06913 (SSB 2024)

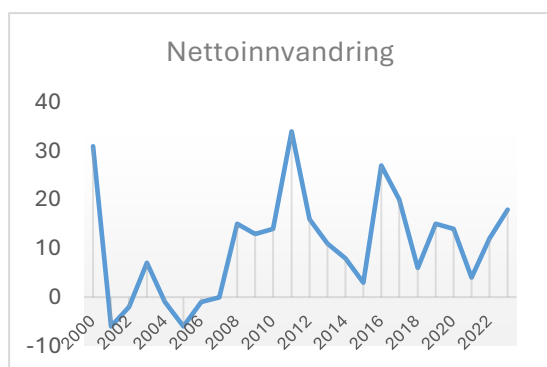
4.1.1. Fødsler og flytting

Nedgangen i folketallet er forårsaket av flere forhold. Det fødes færre barn nå enn tidligere, noe som gir fødselsunderskudd. Det er også store variasjoner i nettoinnflytting fra år til år.

Figur 4-3 Utvikling i fødselsoverskudd, nettoinnflytting og nettoinnvandring i Lebesby kommune

Kilde: Befolkning og endringer, tabell 06913 (SSB 2024)

Kilde: Flyttinger, tabell 05426 (SSB 2024)

Både fødselstall og flyttestrømmer er knyttet til større samfunnstrender som ligger utenfor kommunens direkte påvirkning. I Finnmark henger befolkningsvekst sammen med perioder med høy innvandring (Vareide 2024). Bildet er ikke like entydig for Lebesby kommune, men innvandring bidrar helt klart til å bremse befolkningsnedgangen.

Gravide Emma i Lebesby:

Her får alle nyfødte 100.000 kroner i gave

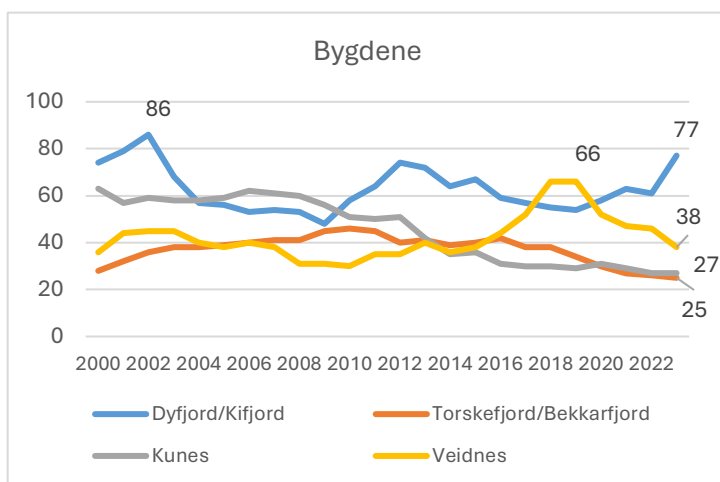
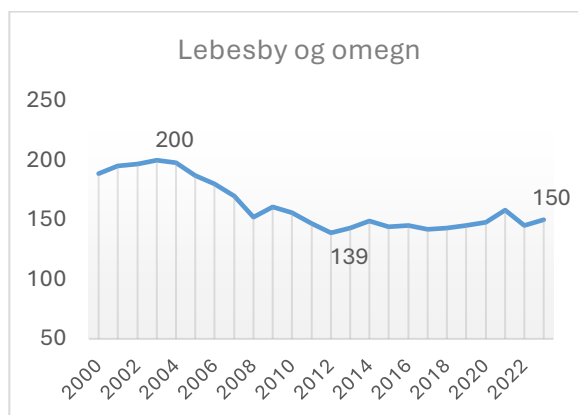
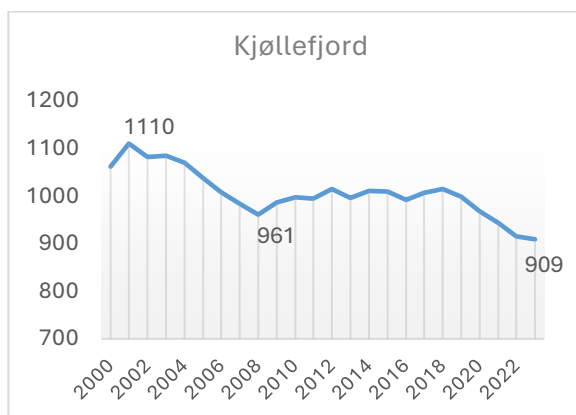

Figur 4-4 Det vakte oppsikt i lokale og nasjonale medier da Lebesby kommune vedtok å innføre «babybonus» som et ledd i å få opp fødselstallene.

Kilde: Faksimile fra TV2, 14. mars 2024, <https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/her-far-alle-nyfodte-100000-kroner-i-gave/16537351/>

4.1.2. Bosettingsmønster

I 2023 bodde knapt ¼ av befolkningen i kommunesenteret Kjøllefjord. Resten av befolkninga bor stort sett i bygdene langs Laksefjorden.

I denne perioden har folketallet svingt noe, men hovedtrenden er at folketallet har gått ned i de fleste bygder, Kjøllefjord inkludert. Unntaket er Dyfjord og i en periode Veidnes. Folketallene her har til dels hengt sammen med oppsving i fiske-riene i bygdene, selv om lokale tilbake-meldinger fra Veidnes tydet på at en stor del av registrerte innbyggere bestod av personer med registrert adresse på Veidnes, uten at de var bosatt der.

Kilde: Befolkning, tabell 04317 (SSB 2024)

4.1.3. Befolkningsutvikling fremover

Tabellen under viser reelle tall for 2018, da samfunnsdelen sist ble vedtatt, reelle tall for 2023, og SSBs framskrevne tall for 2035 og 2050.

Tabell 4-1 Framskrevet befolkningsutvikling i Lebesby, etter aldersgrupper

	2018	2023	2035	2050
0-17 år	253 (19%)	186 (15%)	193 (15%)	205 (15%)
18-66 år	854 (63%)	785 (64%)	748 (59%)	748 (56%)
67 år og eldre	242 (18%)	255 (21%)	334 (26%)	373 (28%)
Totalt	1349	1226	1275	1326
Antall i yrkesaktiv alder per pensjonist (+67 år)	3,5	3	2,2	2

Kilde: Framskrevet folkemengde, hovedalternativ (MMM), tabell 13600 (SSB 2024)

Erfaring viser at hovedalternativet¹ i SSBs framskrivninger tenderer mot å være for optimistisk. Fremover må vi forberede oss på at folketallet kan komme til å synke ytterligere. I et foredrag om

¹ Middellalternativ for beregning av fruktbarhet, levealder og innvandring

demografisk utvikling i Finnmark (Vareide 2024) spår Telemarksforskning at folketallet vil fortsette å gå ned i de fleste kommuner i fylket, herunder også i Lebesby. Dette vil skje samtidig som befolkningen blir stadig eldre, og andel i yrkesaktiv alder går ned.

4.2. Boligmarked

Boligpolitikk handler om å jobbe for at alle, uansett økonomi og andre forutsetninger, skal ha trygge og gode boliger. Kommunens rolle i boligpolitikken dreier seg blant annet om å legge til rette for boligbygging i arealplaner, og bistå vanskeligstilte på boligmarkedet (jf. lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet).

I gjeldende arealdel er det avsatt arealer til boliger i alle bygder og i Kjøllefjord. Mange av disse områdene krever reguleringsplan før det kan bygges. Lebesby kommune ferdigstilte i 2023 detaljregulering for boligfelt på stedet Lebesby. Her planlegges utbygging av infrastruktur det neste året.

Til tross for befolkningsnedgang i kommunen er det i perioder vanskelig å skaffe seg et sted å bo. Årsaken er sammensatt – husholdningene i dag er mindre enn tidligere. I gjennomsnitt bodde det under to personer (1,89) per husholdning i Lebesby kommune i 2023. Andelen som bor alene, var i 2023 på 30 prosent (Kommunehelsa statistikkbank 2024). Andelen aleneboende stiger med alder. I aldersgruppa 75 år+ bodde halvparten alene i 2023.

Boks 2.9 Forsøksordning for tilbakekjøpsavtale i Lebesby kommune

Lebesby kommune lanserte i 2022 ei forsøksordning for privatpersonar som ynskjer å bygge ny bustad.¹ Ordninga inneber at kommunen gjer ei tilbakekjøpsavtale med bustadbyggjaren der kommunen forpliktar seg til å kjøpe bustaden til restgjelda dersom bustadbyggjaren ynskjer å selje. Forsøksordninga gjeld for inntil seks bustader i perioden 2022–2025. Ein tilbakekjøpsavtale fjernar ein del av risikoen med å bygge ny bustad, i tillegg til å gje banken større tryggleik for lånet. Avtalen kan kombinerast med andre ordningar som kommunen tilbyr, inkludert eit tilskot på 200 000 kroner til alle som byggjer ny bustad, og høve til å søkje delfinansiering via startlansordninga.

¹ Lebesby kommune. *Kommunal tilbakekjøpsavtale (2022–2025)*. <https://www.lebesby.kommune.no/kommunal-tilbakekjoeopsavtale.569341.no.html>.

Figur 4-5 Lebesby kommunes forsøksordning med tilbakekjøpsavtale av nye boliger er omtalt i Meld.St. 27 Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida

Andre årsaker til bolig mangelen kan være at enkelte hus er i så dårlig forfatning at det anses som for kostbart å sette dem i stand, mens andre står tomme deler av året og benyttes som fritidsboliger. Boligtilfang henger også sammen med aktiviteten i næringslivet og større lokale byggeprosjekter. Det er spesielt behov for leieobjekter, både for kommunalt ansatte, flyktninger og andre.

Lebesby kommune har de siste årene tatt flere initiativ for å avhjelpe boligmarkedet. Det er etablert en midlertidig tilskuddsordning for bygging av utleiedel i inntil seks eksisterende boliger for å avhjelpe mangelen på leieobjekter.

Det er gjort forsøk på å invitere inn private utbyggere til å investere i leilighetsprosjekt, uten hell. Kommunen har derfor selv investert i leilighetsbygg i Kjøllefjord og på Lebesby, og nye leilighetsprosjekter er på trappene på begge steder. Per juli 2024 har kommunen 53 utleieboliger, i tillegg til 21 omsorgsboliger.

Hus som legges ut for salg selges stort sett relativt raskt. Private nybygg har det vært få av de siste tiårene. For å stimulere til økt privat boligbygging lanserte Lebesby kommune i 2022 en treårig forsøksordning med tilbakekjøpsavtale for inntil seks nye boliger. Ordningen går ut på at kommunen forplikter seg til å kjøpe boligen til restgjeld dersom boligbygger ønsker å avhende boligen. Formålet er å redusere risikoen forbundet

med å bygge nytt i et boligmarked der byggekostnader er høyere enn forventet salgsverdi. Ordningen inkluderer et tilskudd på 300 000 og kan kombineres med samfinansiering gjennom startlån.

Kommunen tilbyr startlån, og har en romslig ramme. I snitt er det de siste årene lånt ut rundt 4 millioner per år. Alle søkere som kvalifiserer til ordningen, har fått tilsagn. Bostøtteordning forvaltes av NAV. Boligtilskuddsordning forvaltes av helsesektoren i kommunen.

Kommunen har ikke utarbeidet en egen oversikt over behovet for ordinære og tilpassede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet (jf. § 5 i boligsosialloven). Kommunen har ikke egen statistikk over vanskeligstilte på boligmarkedet, men ivaretar fortløpende alle som har behov.

Det er et nasjonalt og lokalt ønske om å ta imot flere flyktninger, men boligmangel gjør det vanskelig å følge opp, og kommunen har måttet si nei til anmodninger om bosetting fordi det ikke er mulig å fremskaffe boliger.

I 2024 har kommunen sammen med private initiativtakere i Kjøllefjord og Dyfjord jobbet med å kartlegge interesse og utrede muligheter for oppføring av minihus. Prosjektet fikk i 2023 tilskudd gjennom ordningen Tilskudd til boligtiltak, i regi av Husbanken. Identifiserte utfordringer var først og fremst pris, særlig drevet av kostnader forbundet med grunnarbeid og transport.

Rundt 17 prosent eier ikke egen bolig i Lebesby, omtrent samme andel som i Nordkapp og Gamvik. Eierforhold kan være en indikator på bokvalitet.

4.3. Levende Lebesby mot 2035

Endringer i befolkningssammensetning og bosettingsmønster kan få konsekvenser for kommunale tjenester, både i form av endringer i etterspørsel og i kapasiteten til å levere tjenester der folk bor. Helse og omsorgssektoren har i flere år jobbet med å omstille seg til nye måter å yte tjenester på, først og fremst gjennom å ta i bruk velferdsteknologi. Dette er et eksempel på nytenkning og omstilling som kan bli nødvendig på flere områder i årene som kommer.

Befolkningsframskrivninger viser at andelen eldre vil øke. En viktig oppgave fremover vil være å legge til rette for en god og meningsfylt hverdag også for eldre. Kvalitetsreformen *Leve hele livet* har som mål å jobbe for at eldre kan mestre livet lenger og ha en trygg, aktiv og verdig alderdom. Reformen skal bidra til å bedre kvaliteten i helse- og omsorgstjenestene til eldre, og skape et mer aldersvennlig samfunn. Lebesby kommune må fortsette å følge opp satsingen, og tilrettelegge for en aktiv og god alderdom.

Befolkningsnedgang gjør det også mer utfordrende å opprettholde attraktive steder å bo og arbeide rundt om i kommunen. Arbeidsplasser er viktig, men erfaringen viser at det ikke er nok – både kommune og næringsliv har i dag utfordringer med å rekruttere fagkompetanse til ledige stillinger. Levende bygder, aktivitet og bolyst er avgjørende for å kunne holde på de som bor her, og rekruttere nye innbyggere. Ildsjeler og frivillig innsats spiller en uvurderlig rolle i å skape aktivitet og gode møteplasser i lokalsamfunnene våre.

Trygge og gode boliger er en forutsetning for livskvalitet, og også nødvendig for å beholde innbyggere og for tilflytting og rekruttering. Lebesby kommune må fortsette å jobbe målrettet med boligsituasjonen, slik også delmål 4 (Øke boligbygging og utvikle nye boligtilbud) i bygdevekstavtalen legger opp til.

Den demografiske utviklingen er fortsatt en av hovedutfordringene i Lebesby kommune i 2024. Denne utviklingen drives av store samfunnstrender som kommunen ikke har kontroll over, og som andre kommuner også opplever. Lebesby kommune må forberede seg på at folketallet kan komme til å falle ytterligere, med de konsekvenser det kan få for tjenestekvalitet og -leveranse. Vi må hele tiden være på søken etter å tenke nytt, og jobbe annerledes.

Figur 4-6 Lebesbys satsing på velferdsteknologi er omtalt i Meld. St. 27 Eit godt liv i heile Noreg - distriktspolitikk for framtida

Boks 3.6 Døme på tenesteinnovasjon i ein distriktskommune

Lebesby kommune har sidan 2015 satsa på helse- og velferdsteknologi. Kommunen har få brukarar og store avstandar. Digital heimeoppfylging, medisinsk avstandsoppfylging og digitale tryggleiksalarmar har skapt meirverdi for brukarane, tilsette og organisasjonen. Dei digitale systema har auka effektiviteten i kvardagen til dei tilsette. Dei tilsette har fått meir tid til brukarane. For fleire eldre har teknologien gjort det mogleg å bu lenger heime.

Det er to hovudgrep som har vore viktige for innovasjonsarbeidet i kommunen. Det fyrste er eit planverk som er forankra administrativt og politisk. Medverknad i planprosessar har sikra eigarskap og felles forpliking til utviklingsarbeid. Det andre grepet er frikjøp av tida til nøkkelpersonar. Lebesby kommune har identifisert interesserte tilsette og øymerkt delar av tida deira til å arbeide med utviklingsoppgåver.

Figur 4-7 Utdrag fra foredrag om demografisk utvikling i Finnmark. Kilde: Knut Vareide, Telemarksforskning (2024)

Hva skal til for å unngå videre befolkningsnedgang i Finnmark

1. Høy innvandring til Norge vil i stor grad øke sannsynligheten for befolkningsvekst i Finnmark.
2. God arbeidsplassutvikling og verdiskaping i næringslivet vil bety mye for flyttetallene.
3. En nasjonal politikk som gjør at Finnmark får samme vekst i offentlig sektor som resten av landet.
4. En nasjonal politikk som øker bostedsattraktiviteten. Må være mye sterkere enn dagens politikk.

Hva skal til for å skape vekst i den enkelte kommune

1. God arbeidsplassutvikling og verdiskaping i næringslivet vil bety mye for flyttetallene.
2. Øke bostedsattraktiviteten i kommunen, skape trivsel og aktiviteter, ha gode og tilgjengelige boliger, gode kommunale tjenester.
3. Godt integreringsarbeid for innvandrere, få innvandrere i jobb og i egen bolig.

5. Inkluderende Lebesby

Med rom og omsorg for alle

Dette kapitlet presenterer statistikk knyttet til innvandring, levekårsindikatorer og folkehelse. I siste delkapittel drøftes hva vi bør jobbe med fremover.

5.1. Et flerkulturelt samfunn

Lebesby har en lang flerkulturell historie med samisk, kvensk og norsk bosetting. Fornorskingspolitikken rammet Finnmarkskysten ekstra hardt, og samisk og kvensk språk har så å si gått tapt i ytre deler av kommunen, med noen få unntak.

De siste årene har interessen for samisk kultur, språk og slektshistorie økt. Lebesby sjøsameforening jobber i hovedsak for å bevare sjøsamiske tradisjoner gjennom fiskeri og duodji. Foreningen har en inkluderende profil og har medlemmer både med og uten samisk bakgrunn. Med utgangspunkt i Laksefjorden jobber Lágesvuona Mearrasámesearvi (Laksefjord sjøsameforening) for sjøsamisk språk, kultur og lokal tradisjonell utmarksnæring.

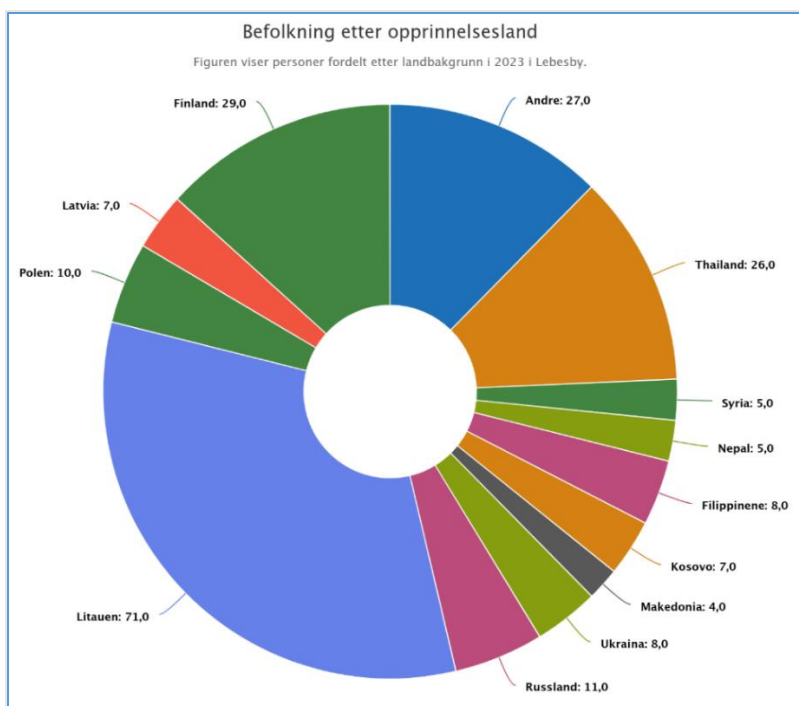
Med unntak av Kjøllefjord inngår resten av kommunen i Sametingets virkeområde for tilskudsordninger til næringsutvikling (STN), en ordning som har som formål å bevare og videreutvikle samisk kultur og næringsliv.

5.1.1. Innvandring

Ved inngangen til 2024 hadde 19 prosent av befolkningen innvandrerbakgrunn (231 personer). Flest kommer fra Litauen (71), Finland (29) og Thailand (26).

Innvandring til kommunen består både av arbeidsinnvandrere og familiegjenforening. Siden 2016 har kommunen også bosatt flyktninger, i første fase fra Eritrea og Syria, og i senere tid fra Ukraina. De fleste som kom i første fase, har valgt å flytte videre til andre kommuner sør i landet. I 2023 utgjorde flyktninger vel 8 prosent av innvandrere i Lebesby.

Figur 5-1 Antall innbyggere i Lebesby kommune med utenlandsk opprinnelse, etter landbakgrunn

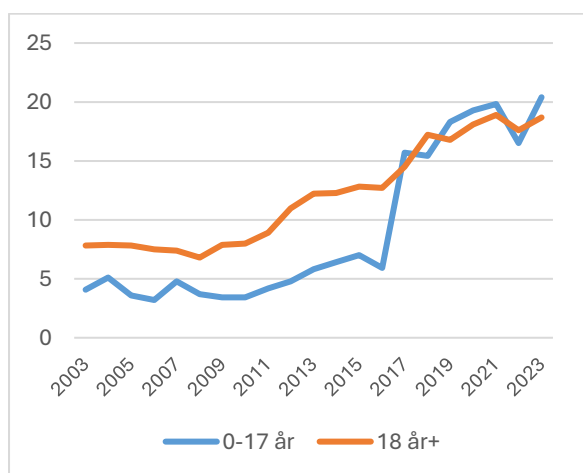

Kilde: IMDi – Statistikk og nøkkeltall 2024, Lebesby kommune

Innvandrere utgjør viktig arbeidskraft, både i privat og offentlig sektor. Eksempelvis har helsesektoren våren 2024 ansatte fra 16 ulike land.

Andel barn med innvandrerbakgrunn har økt fra rundt 5 prosent før 2016 til vel 20 prosent i 2023. Mange av de første flykningene som kom var barnefamilier. I tillegg har det vært en økning i andel barn av arbeidsinnvandrere. Vi ser at flere som tidligere kom alene for å jobbe har valgt å ta med seg familien og bosette seg her i de senere år.

Figur 5-2 Andel personer med to utenlandskfødte foreldre registrert bosatt i Lebesby per 1. januar

Kilde: Tabell «Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre», Kommunehelsestatistikkbank (2024)

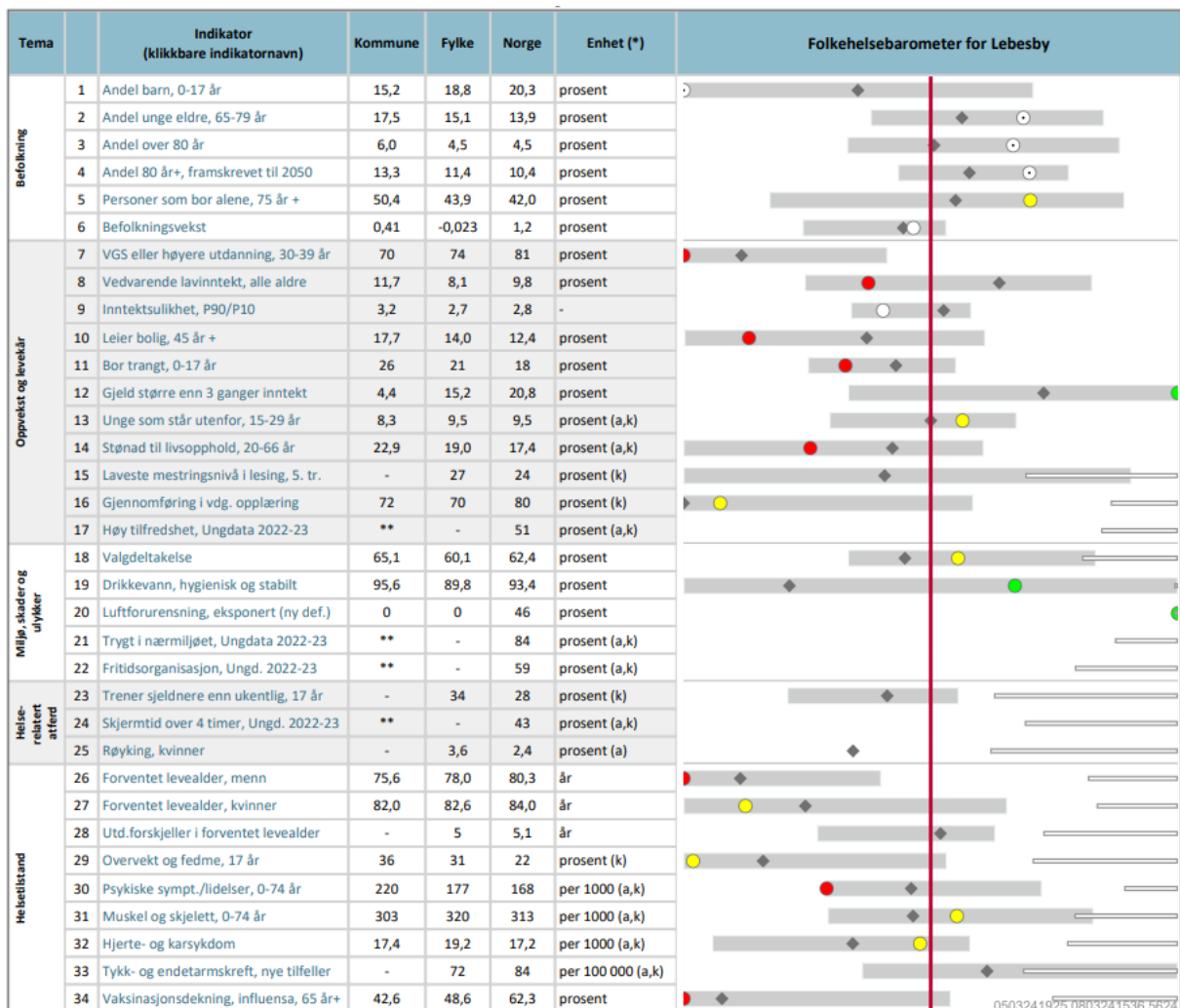
5.2. Levekår og folkehelse

Ifølge Lov om folkehelsearbeid er alle kommuner pliktig til å arbeide systematisk og langsiktig med befolkningens helsetilstand og utjevning av sosiale helseforskjeller. Loven krever blant annet at kommunen skal utarbeide en skriftlig oversikt som identifiserer folkehelseutfordringer i kommunen.

Lebesbys folkehelseoversikt Lev Vel ble sist revidert i 2023. Oversikten viser at folkehelsetilstanden generelt er god. Det finnes flere sosiale møteplasser for alle aldre, og idretts- og kulturtilbudet er mangfoldig. Det er registrert få skader og ulykker de siste årene, og det har vært en nedgang i hjerte- og karsykdommer. Oversikten peker ut psykisk helse og alkoholforbruk som noen av hovedutfordringene. I så måte er det bekymringsfullt at det de siste årene har vært svært utfordrende å opprettholde det psykiske helsetilbudet. Både kommunepsykologstilling og stilling som psykiatrisk sykepleier har stått vakant i lengre tid, men det jobbes kontinuerlig med rekruttering.

Folkehelseinstituttet har siden 2012 publisert folkehelseprofiler for norske kommuner. Her sammenlignes kommunen med fylket og landet innenfor tema som helse, oppvekst og levekår, miljø, skader og ulykker.

Figur 5-3 Folkehelseprofil for Lebesby kommune 2024

Kilde: Folkehelseinstituttet (2024)

Folkehelseprofiler for Lebesby kommune har vist at vi har utfordringer på flere områder. Siden forrige revisjon av samfunnsdelen er det spesielt følgende forhold som utpeker seg som særlig utfordrende i Lebesby, sammenlignet med fylket og landet:

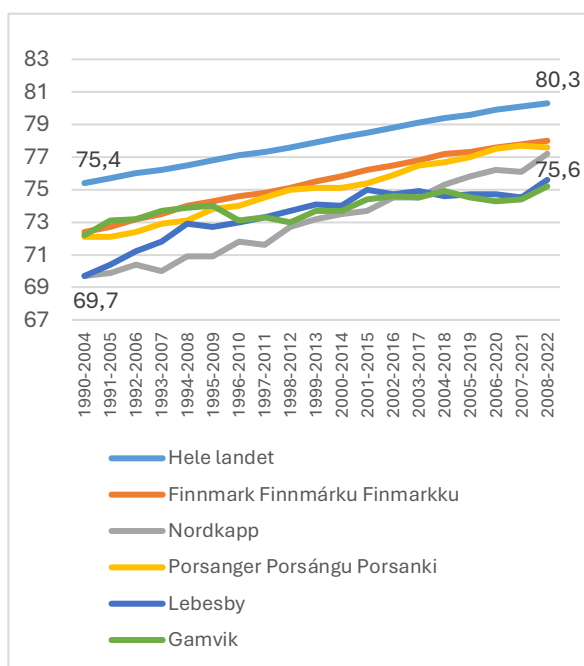
- Forventet levealder for menn
- Andel vedvarende lavinntektshusholdninger og barn som bor trangt
- Andel som mottar stønad til livsopphold
- Andel med psykiske symptomer/lidelser 0-74 år
- Vaksinasjonsdekning
- Gjennomføringsgrad i videregående opplæring (men positiv trend de siste årene)
- Utdanningsnivå i befolkningen
- Skoletrivsel

5.2.1. Forventet levealder

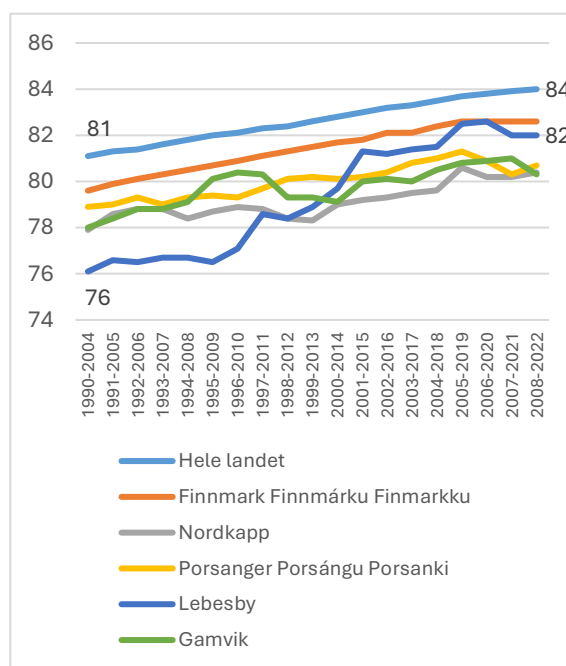
Forventet levealder er en indikator på folkehelsestatus i en befolkning.

Mens forskjellen mellom kvinners forventede levealder i Lebesby og i landet som helhet har blitt mindre de siste 30 årene, er forskjellen i menns levealder nesten den samme i dag som på 1990-tallet.

Figur 5-4 Forventet levealder ved fødsel, menn

Figur 5-5 Forventet levealder ved fødsel, kvinner

Kilde: Tabell «Forventet levealder total». Kommunehelse statistikkbank (2024)

Forventet levealder for menn er på vel 75 år, som er lavt sammenlignet med både landet, fylket og kommunene i Midt-Finnmark. Kvinners forventede levealder ligger et par år under landssnittet, men over de andre Midt-Finnmarkskommunene.

5.2.2. Vedvarende lavinntekt

Vedvarende lavinntekt betyr at en husholdning over en treårsperiode har en inntekt på under 60% av nasjonal medianinntekt. På aggregert nivå har inntekt og økonomi sammenheng med helsetilstand og levevaner.

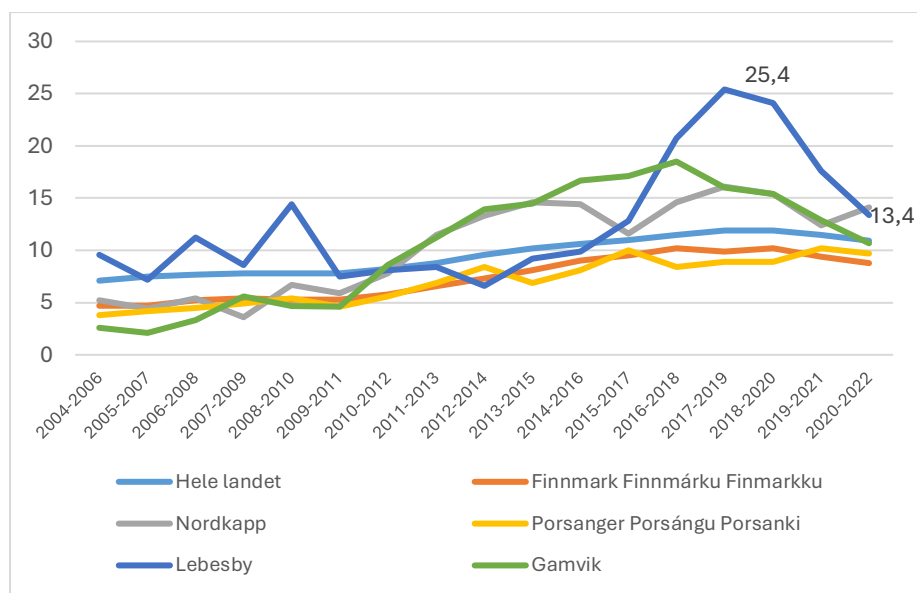
Andel vedvarende lavinntektshusholdninger i Lebesby har steget de siste ti årene. En foreløpig topp ble nådd i perioden 2017-2019, da vel 15 prosent av hele befolkningen tilhørte lavinntektshusholdninger. Andelen barn som bodde i familier med vedvarende lavinntekt var enda høyere – hvert fjerde barn bodde i en lavinntektshusholdning i 2017-2019.

Utviklingen siden da viser en nedadgående trend, og i perioden 2020-2022 bodde vel 13 prosent av 0-17-åringer i lavinntektshusholdninger, en litt høyere andel enn for hele befolkningen (12 prosent).

Selv om andelen barn som tilhører lavinntektshusholdninger har gått ned, er andelen fortsatt høyere enn landet, fylket og kommunene i Midt-Finmark. I siste treårsperiode ligger Lebesby omtrent på nivå med Nordkapp. Tall for befolkningen som helhet viser at andelen som lever med vedvarende lavinntekt er høyest i Gamvik.

Andelen barn som bor trangt er også høyere i Lebesby enn i kommunene rundt oss. I 2022 gjaldt dette hvert fjerde barn.

Figur 5-6 Andel 0-17 åringer i vedvarende lavinntektshusholdninger

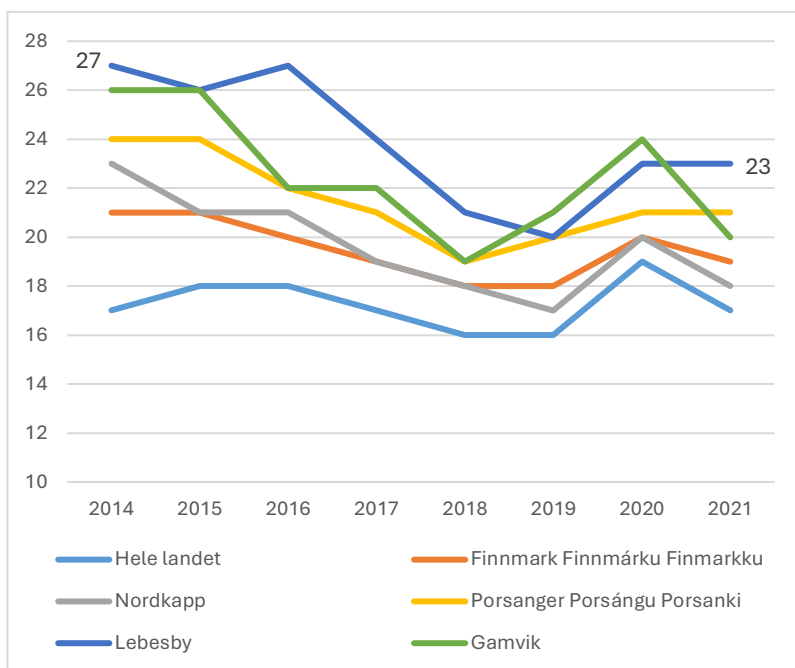
Kilde: Tabell «Vedvarende lavinntekt, husholdninger». KommuneHelse statistikkbank (2024)

5.2.3. Stønad til livsopphold

Stønad til livsopphold omfatter i statistikken uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetstrygd, overgangsstønad for enslige forsørgere, stønad ved barnetilsyn og tiltaksmottakere (individstønad).

Folkehelseprofiler og tall fra KommuneHelse viser at andelen med stønad til livsopphold har vært nedadgående i siste tiårsperiode, med en oppgang igjen fra 2019.

Figur 5-7 Andel mottakere av stønad til livsopphold, 20-66 år, standardisert

Lebesby ligger høyest av kommunene i Midt-Finnmark, med en andel på 23 prosent. Andelen er likevel lavere enn i 2014.

Utviklingen i Lebesby siden 2020 avviker fra utviklingen i fylket, landet og de fleste nabokommunene.

Kilde: Tabell «Mottakere av stønad til livsopphold». Kommunehelse statistikkbank (2024). Standardisert for alders- og kjønns sammensetning

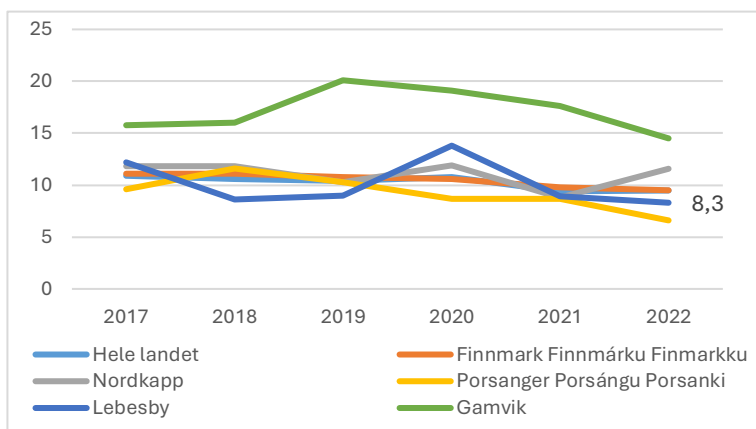
5.2.4. Ungt utenforskap

NEET betegner unge som står utenfor utdanning, arbeid eller opplæring. Dette er unge i ulike livssituasjoner, fra de som tar et friår fra utdanning til unge med alvorlige helseutfordringer.

Utenforskap av lengre varighet rammer i størst grad unge med helseproblemer og de uten videregående utdanning.

Registrert andel NEET i Lebesby lå i 2022 under snittet for Finnmark og landet.

Figur 5-8 Andel unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring, 15-29 år

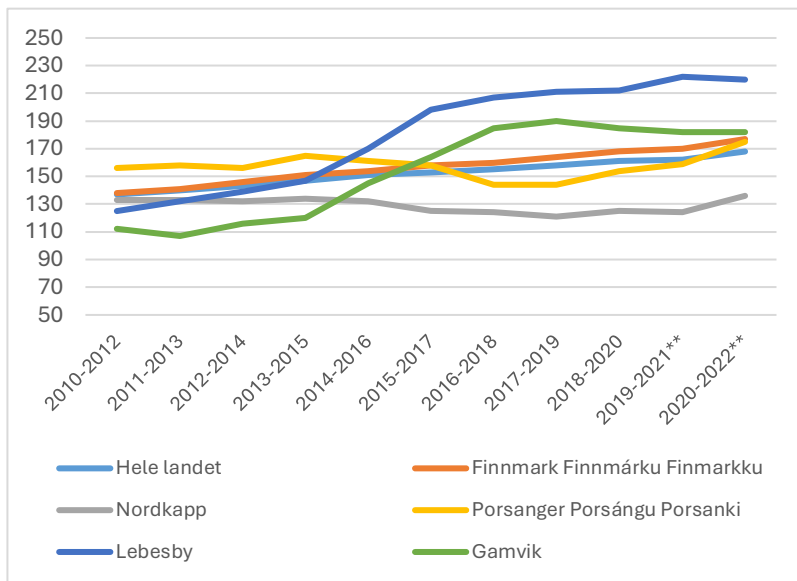
Kilde: Tabell «Unge utenfor arbeid, utdanning og opplæring». Kommunehelse statistikkbank (2024).

5.2.5. Psykisk helse

Ifølge folkehelseprofilene er andelen som oppsøker primærhelsetjenesten for psykiske symptomer/lidelser langt høyere i Lebesby enn både landet, fylket og våre nabokommuner.

Figur 5-9 viser antall unike brukere per 1000 innbyggere som har vært i kontakt med fastlege eller legevakt på grunn av psykiske symptomer eller lidelser per år. Tallmaterialet i Kommunehelse statistikkbank tyder på at økningen i kommunen særlig er knyttet til angstlidelser/symptomer.

Figur 5-9 Brukere pr 1000 i primærhelsetjenesten, psykiske symptomer og lidelser

Kilde: Tabell «Primærhelsetjenesten, brukere». Standardisert. Kommunehelse statistikkbank (2024).

** 2021-årgang mangler pga. utilstrekkelig tallgrunnlag

Samtidig viser tallene at antall brukere av legemidler mot psykiske plager går ned i kommunen. Dette gjelder alle legemiddelgrupper det oppgis statistikk på. Lebesby ligger nå under landsnittet, etter en nedgang over flere år i legemiddelbruk mot psykiske plager.

Dette er interessante og til dels motstridende tall – flere ser ut til å oppsøke lege på grunn av psykiske plager, men færre bruker legemidler.

5.2.6. Vaksinasjonsdekning

Folkehelseprofilene har med en indikator for vaksinasjonsdekning. I 2024 omhandler den influensavaksine til innbyggere over 65 år. Norge og WHO har et mål om at 75 prosent i risikogrupper blir vaksinert. I Lebesby lå andelen på 43 prosent i 2024, men trenden er stigende, fra 12 prosent i 2015/2016.

I tidligere år har vaksinasjonsindikatoren i folkehelseprofiler tatt utgangspunkt i vaksinasjonsdekning mot meslinger for niåringer. Tallene viser at andelen vaksinerte niåringer har gått ned de siste årene. Andelen lå i 2022 på over 90 prosent, men under det nasjonale snittet på rundt 97 prosent.

5.2.7. Helse i samisk befolkning

Helse- og levekårsundersøkelsen SAMINOR har pekt på tre historiske og kulturelle forhold som kan ha betydning for negative livserfaringer og samisk helse:

- kulturell assimilering med tap av identitet og tilhørighet, språk og kultur, og utvikling av følelser av skam og mindreverd
- patriarkalske kjønnsrollemønstre
- internatskoleerfaringer

Slike livserfaringer antas å kunne ha påvirkning gjennom flere generasjoner (gjengitt i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport til Stortinget (2023), s 364-365).

Ifølge Folkehelseinstituttet er det vanskelig å fange opp og definere samisk etnisitet i helseundersøkelser, da etnisitet ikke registreres i nasjonale helseregistre².

Folkehelseinstituttet har sammen med Senter for samisk helseforskning oppsummert status for helsetilstanden i den samiske befolkningen:

- I områder der det bor både samer og ikke-samer har gruppene flere av de samme folkehelseutfordringene
- Samer rapporterer i litt større grad om dårlig fysisk helse enn ikke-samer
- Samer ligger relativt likt eller litt lavere enn ikke-samer på indikatorer for livskvalitet
- Psykiske plager rapporteres i større grad av kvinner og menn med samisk bakgrunn enn øvrig befolkning
- Samer rapporterer i større grad å ha vært utsatt for vold enn øvrig befolkning
- Samer rapporterer oftere å ha vært utsatt for diskriminering enn øvrig befolkning

5.3. Inkluderende Lebesby mot 2035

Å fremme inkludering og hindre ensomhet og utenforskap bør fortsatt være en prioritert oppgave i årene som kommer. Lavterskel aktivitetstilbud og møteplasser er sentrale brikker i dette arbeidet. Frivillig sektor, med lag og foreninger i spissen, gjør allerede i dag en uvurderlig innsats, og i årene som kommer vil det fortsatt være viktig å støtte og samarbeide med frivilligheten.

Figur 5-10 Ett av mange gode eksempler på frivillighetens bidrag til et inkluderende Lebesby

Andel innbyggere med utenlandsk bakgrunn har økt det siste tiåret. Dette stiller nye krav til oss som inkluderende samfunn, både på arbeidsplassen og i fritida. Nye innbyggere utgjør en ressurs som kan være med å bidra inn i samfunnslivet. Språkopplæring er ett viktig tiltak som kan motivere innvandrere til å delta i større grad i sine lokalsamfunn. Kommunen har i lengre tid hatt utfordringer med å rekruttere lærekrefter til voksenopplæring. Arbeidet med å få på plass et godt språkopplæringstilbud må fortsette. Likeså er arbeidsgiveres innsats for inkludering av egne ansatte viktig.

Lebesby kommune har i flere år jobbet med å motvirke utenforskap knyttet til økonomi og lavinntekt. Særlig er det lagt vekt på tiltak som kommer barn og unge til gode – gratis skolelunsj, gratis/rimelige fritidsaktiviteter, friluft- og aktivitetstilbud i skoleferier, ferieaktiviteter i bibliotek, gratis svømming og timer i idrettshallen. Årlig søkes det om midler til tiltak gjennom Bufdir.

Kommunen skal iht. § 15-1 i Lov om barnevern, fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsproblemer. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier. Dette skjer gjennom tverrfaglig samarbeid i "Laget rundt barnet" som består av barnevernstjenesten, PP-tjenesten, helsesykepleier i helsestasjon og skolehelsetjenesten, ledere i skole og barnehage og kultursjef. Andre faginstanser deltar ved behov. Laget rundt barnet har som formål å arbeide med helhetlig

² Helse i den samiske befolkningen, <https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/grupper/helse-i-den-samiske-befolkningen/?term=>

planlegging og samordning av det generelle forbyggende arbeidet for alle barn og unge i vår kommune. Laget rundt barnet arbeider både med befolkningsrettet forebygging og tilpasset tiltak på individnivå, slik at barn, unge og foresatte som trenger det får rett hjelp.

Figur 5-11 Idretten er en viktig arena for inkludering og vennskap, her representert ved Nordkinn fotballklubb.

Foto: Christoffer Robin Jensen

Folkehelse er et mangfoldig tema, og spenner fra forebyggende helsearbeid, livsstilsveiledning og frisklivssentral til lavterskel aktiviteter og sosiale møteplasser. Lebesby kommune må fortsette å jobbe forebyggende, og legge til rette for at befolkningen kan ta vare på egen helse, samt stimulere til utdanning, arbeid og aktivitet.

Lebesbys befolkning bor tett på naturen og har tilgang til store friluftsområder som innbyr til fysisk aktivitet. Tilrettelegging for friluftsliv, for eksempel i form av turløyper, kan også bidra til å gjøre naturen tilgjengelig for flere.

Arbeid med inkludering gjelder også innbyggere med nedsatt funksjonsevne. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) skal sikre at mennesker med funksjonsnedsettelse får like rettigheter som alle andre. Slik folkehelseperspektivet skal gjennomsyre alle beslutninger og arbeid, er det en forventning at prinsippene i CRPD om likeverd og inkludering legges til grunn for kommunale beslutninger og tjenester, også i Lebesby.

6. Mulighetsorienterte Lebesby

Vekst gjennom utviklingsvilje og nytenkning

I dette kapitlet presenteres statistikk og statusbeskrivelser over næringsliv, sysselsetting, pendling og arbeidsledighet. Videre beskrives også samferdsel, infrastruktur, beredskap og miljø- og klimastatistikk. Til slutt i kapitlet pekes det på utfordringer og muligheter frem mot 2035.

6.1. Næringsliv og sysselsetting

Lebesby kommune har dyktige næringsaktører og det investeres stort i flere bransjer. Det har i mange år vært en positiv vekst i antall fiskere og fartøy, snittalderen blant fiskere har gått ned, og flere kvinner investerer i egne båter.

Smoltaktørene i indre Laksefjord er betydelige regionale smoltleverandører som stadig utvider produksjonskapasiteten. Til sammen har Grieg Seafood Finnmark og Lerøy Aurora tillatelse til produksjon av 27 200 000 stk. smolt, med en total biomasse på 9 296 tonn. Begge selskap ønsker å øke størrelsen på smolten på land, og investerer i påvekstanlegg. Grieg Seafood er nå i gang med sin siste utvidelse i Landersfjord, og investeringene beløper seg til rundt 1,2 milliarder.

Lakseoppdrettsnæringen har en tillatt biomasse i Laksefjorden på 20.625 tonn, og det er lagt til rette for ytterligere akvakulturområder i kpa. Det er ikke etablert nye lokaliteter i sjø etter at ny kpa trådte i kraft. Noe av årsaken er at kpa satte krav om reguleringsplan i sjø for enkelte akvakulturområder. Dette har gjort etableringsprosessen mer komplisert og tidkrevende, både på grunn av uklarheter knyttet til samkjøring av prosesser etter akvakulturloven og plan- og bygningsloven, og som følge av selve reguleringsplanprosessen. I skrivende stund er reguleringsarbeid i gang på to lokaliteter.

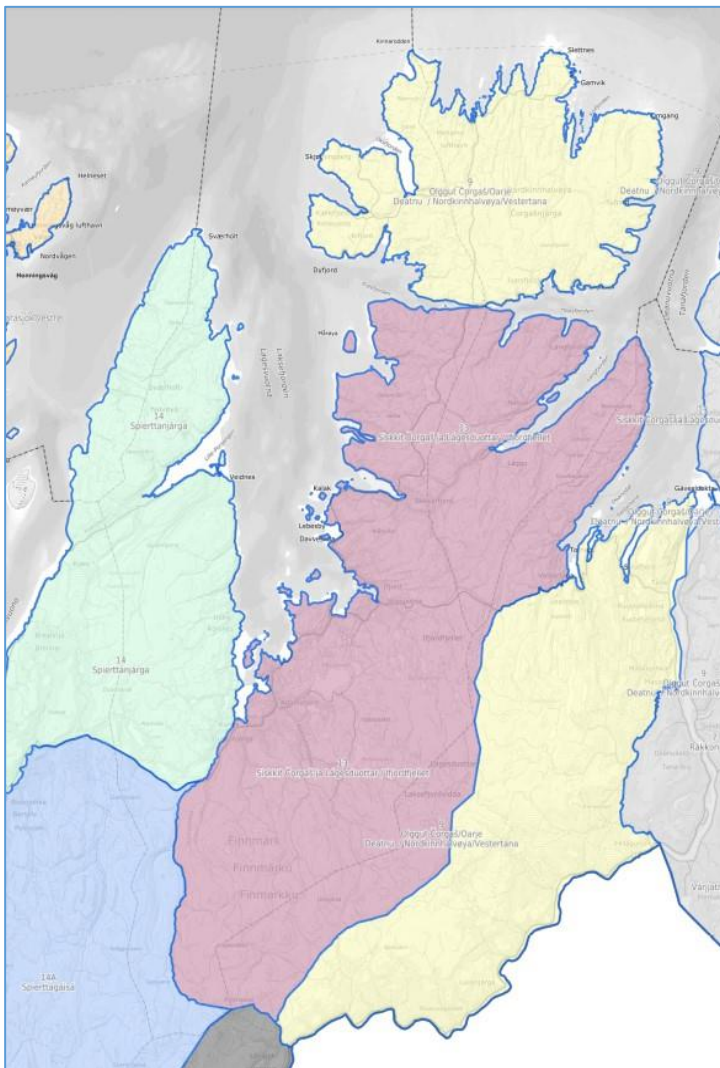
Landbruksnæringen er relativt stabil med 4 melkebruk, tre i Bekkarfjord og ett i Lebesby. I snitt er det til sammen 70-80 melkekyr og en produksjon på ca. 650 tonn melk. Begrensning i vekst ligger nå i manglende areal for å dyrke mer grovfor. Ved ett av gårdsbrukene er det et voksende gartneri som selger sommerblomster i hele midt-Finnmark. Et gårdsbruk i Brenngam utenfor Dyfjord driver med villsau og selger kjøtt og saueskinn. Lebesby kommune tilbyr støtte til landbruket gjennom primærnæringsfond for jordbruket. Formålet med fondet er å stimulere til økt aktivitet og

bedre lønnsomhet for etablerte og nye gårdsbruk. Det gis støtte til nydyrking, generasjonsskifte og kjøp av melkekvoter.

Store deler av næringslivet er svært konjunkturutsatt og sårbart for endringer i overordnede rammevilkår. Etter mange år med vekst, god rekruttering og tilgjengelighet på råstoff for fiskerinæringa, har det nå vært et kraftig kutt i kvotene både for torsk og kongekrabbe. Dette fører til lavere aktivitet og inntjening for fiskerne, de som jobber i landindustrien og for den lokale servicenæringa. For fiskere i åpen gruppe var nedgangen i kvoten på hele 60 %, og selv om prisene for råstoffet har gått opp, er dette en drastisk nedgang i inntjening. For 2025 har forskerne foreslått ytterligere reduksjon i torskekvotene, noe som skaper stor uro og bekymring langs hele kysten. Kommunen har gjennom fiskerifondet lagt til rette for å kunne bidra med større lån til de fiskerne som ønsker å kjøpe kvoter.

Lebesby kommune har, befolkningsstørrelse tatt i betraktning, et bredt handels- og servicetilbud som bidrar til å skape levende samfunn. Bygdebutikkene utgjør viktige sosiale samlingspunkt i bygdene, mens handelsstanden i Kjøllefjord fortsatt er variert. Det har de siste årene blitt gjennomført en rekke vellykkede generasjonsskifter i handels- og servicenæringa, og tilbud som stod i fare for å forsvinne består.

Figur 6-1 Reinbeitedistrikt i Lebesby kommune.

Kilde: Kilden Nibio (2024)

Store investeringer både i det offentlige og i næringslivet i kommunen skaper også muligheter for lokal handelsstand og bygge- og anleggsbransje.

Det har gjennom flere år vært fokus på hvordan lokal leverandørnæring kan øke sin omsetning til de store produsentene i kommunen. Gjennom prosjektet “Økt lokal verdiskaping av havbruksnæringa” ønsket kommunen å bidra til dette. Målet for prosjektet var å skape arbeidsplasser og sikre bosetting i hele kommunen, og særlig i indre del av kommunen. Resultatet av prosjektet peker på både muligheter og utfordringer for de små leverandørene. Utfordringer med rekruttering er et av de sentrale punkter, både for store og små aktører. Her kommer mange elementer inn, som boliger, fritids- og utdanningstilbud, gode tjenester og infrastruktur (som veistandard og flytilbud) og problematikk rundt pendling. Kommunen bidrar blant annet gjennom regulering av nytt boligfelt, bygging av nye boliger og planer for nytt/oppgradert oppvekstsenter i bygda Lebesby.

Reiselivsnæringen er under stadig utvikling, og i samarbeid med Visit Nordkyn er det nå lokalmat og lokale opplevelser som er i fokus. Pandemien gikk hardt utover aktørene da alt måtte stenge ned, men samtidig fikk det et oppsving da mange fra regionen besøkte området etter hvert som det ble tillatt. Reiselivsnæringa har vært stabil over mange år, og har også utviklet seg etter pandemien. Men også de merker utfordringer med rekruttering av personell og det å kunne tilby hel-årlige arbeidsplasser.

Fire reinbeitedistrikt har beite i Lebesby kommune:

- RBD 9 har sommerbeite på Nordkyn
- RBD 13 har sommerbeite sør og øst i kommunen, til Hopseidet
- RBD 14A har sommerbeite hovedsakelig i Porsanger, men også et mindre område sørvest i Lebesby
- RBD 14 har beite på vestsiden av Laksefjorden.

Ved siden av tradisjonell reindrift har reindriftsutøvere i distrikt 9 i flere år satset innenfor reiseli- vet på Nordkyn. Blant annet tilbyr Davvi Siida, i samarbeid med andre lokale reiselivsbedrifter, opplevelser til passasjerer på hurtigruta. Her formidles samisk historie, kultur, språk, mat- og håndverkstradisjoner til turister fra hele verden.

Det siste året har pågangen fra vindkraftaktører økt kraftig i Lebesby. Dette har ført til betydelig press på reindriftsutøvere, som frykter konsekvensene for sine tradisjoner, kultur, språk og leve- brød dersom noen av planene blir realisert. Vindkraft er nærmere omtalt i kapittel 6.3.5.

6.1.1.Sysselsatte etter næring

Tabell 6-1 viser sysselsetting i ulike næringer i Lebesby kommune. I 2022 var flest sysselsatte re- gistrert innenfor fiske, fangst og akvakultur, som utgjorde 29 prosent av samlet sysselsetting. Ved forrige revisjon av samfunnsdelen var det flest sysselsatte innen helse og sosialtjenester, som nå utgjør 21 prosent.

Tabell 6-1 Antall sysselsatte med bostedsadresse i Lebesby kommune, etter næring

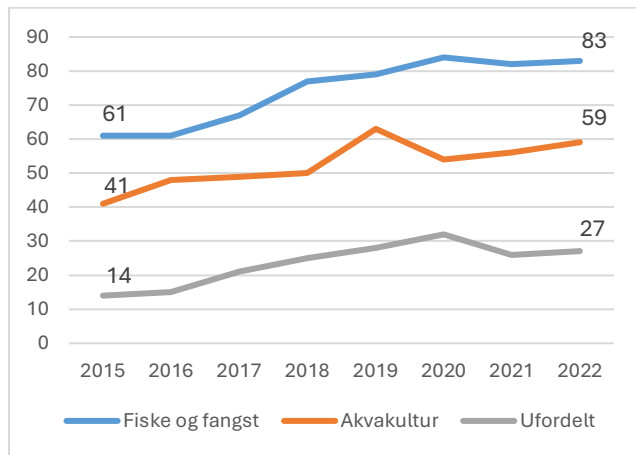
	2015	2019	2022	%
Jordbruk	8	9	9	2
Fiske, fangst og akvakultur	116	170	169	29
Industri og kraftforsyning	53	55	54	9
Bygg og anlegg	66	40	43	7
Varehandel og transport	67	66	63	11
Overnatting og servering	11	12	15	3
Offentlig administrasjon	45	40	38	6
Undervisning	37	47	46	8
Helse- og omsorgstjenester	145	138	123	21
Diverse tjenesteyting	42	42	24	4
Uoppgitt	9	3	4	1
Totalt	599	622	588	100

Kilde: Tabell 13472 Sektor- (5-grupper) og næringsfordeling (8 grupper) for sysselsatte og tabell 08536 kjønns- og næringsfordeling (88 grupper) (SSB 2024).

Det har vært en betydelig sysselsettingsvekst innen fiskeri og akvakultur. Rundt 30 personer var i 2022 også registrert sysselsatt innen kategorien frysing og bearbeiding av fisk (inngår i «industri

og kraftforsyning» i tabellen over). Det vil si at rundt 200 personer, rundt hver tredje sysselsatt, hadde sitt arbeid innen akvakultur og fiskerirelatert næring i 2022.

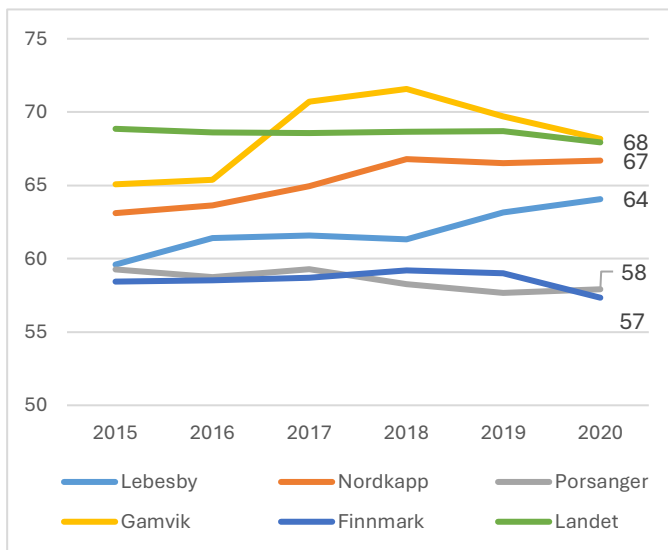
Figur 6-2 Sysselsatte i fiske, fangst og akvakultur

Kilde: Tabell 13470 Næringsfordeling blant sysselsatte (SSB 2024)

6.1.2. Sysselsatte etter sektor

Figur 6-3 Andel sysselsatte i privat sektor (bosted Lebesby)

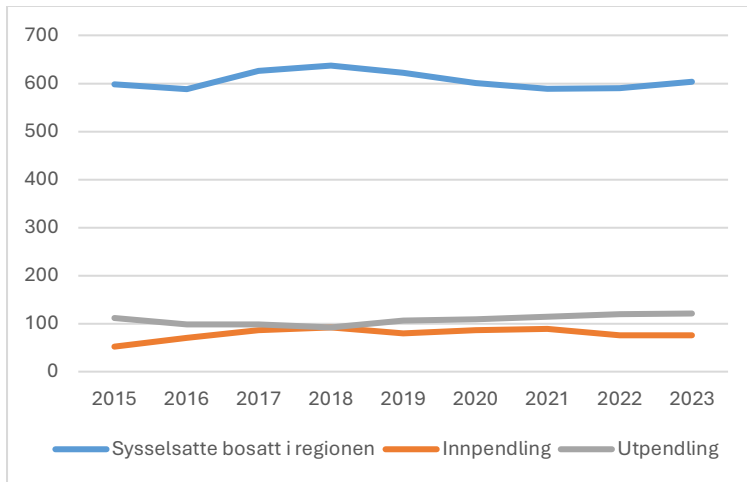
I 2020 jobbet 64 prosent av sysselsatte med bostedsadresse Lebesby i privat sektor. Andelen sysselsatte i privat sektor har steget over tid. I Midt-Finnmark er andelen aller høyest i Gamvik og Nordkapp, som ligger omtrent likt med landsgjennomsnittet.

Kilde: Tabell 13122 Sysselsatte etter sektor (SSB 2024)

6.1.3. Sysselsatte som pendler

Figurene under viser inn- og utpendling av sysselsatte i Lebesby kommune. Utpendlingen har i flere år vært litt høyere enn innpendling. Illustrasjoner fra SSB gjengitt i Figur 6-5 og Figur 6-6 viser hvilke kommuner det pendles til og fra i 2023. Sysselsatte med registrert bosted Lebesby pendler først og fremst til Alta, Båtsfjord, Gamvik og Porsanger. Størst innpendling er det fra Gamvik, Porsanger og Sør-Varanger. Det er en overvekt av menn blant inn- og utpendlerne.

Figur 6-4 Inn- og utpendling fra Lebesby kommune

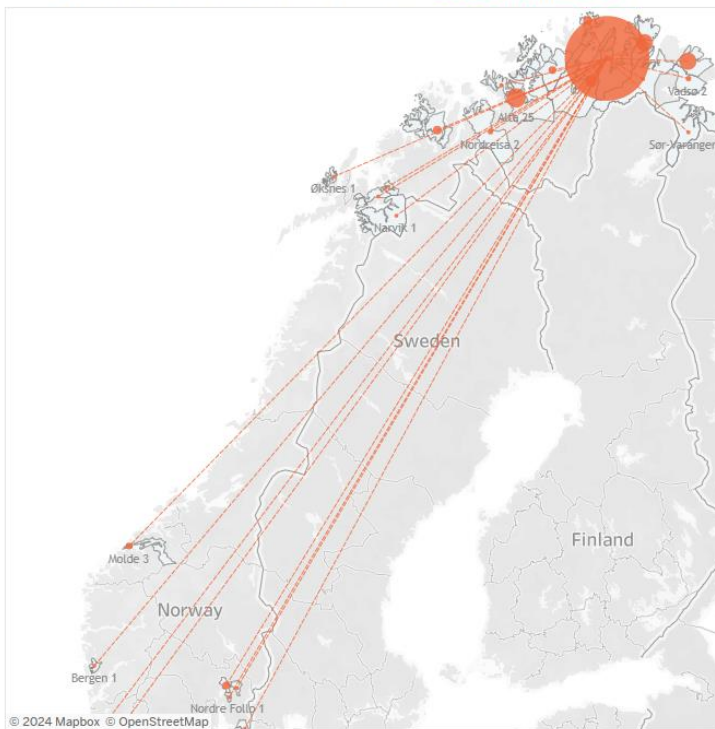

Kilde: Tabell 11616 Sysselsatte per 4. kvartal (SSB 2024)

Figur 6-5 Sysselsatte som pendler ut av kommunen

KART Bosted

Hvor jobber sysselsatte personer som bor i **Lebesby kommune**? 2023

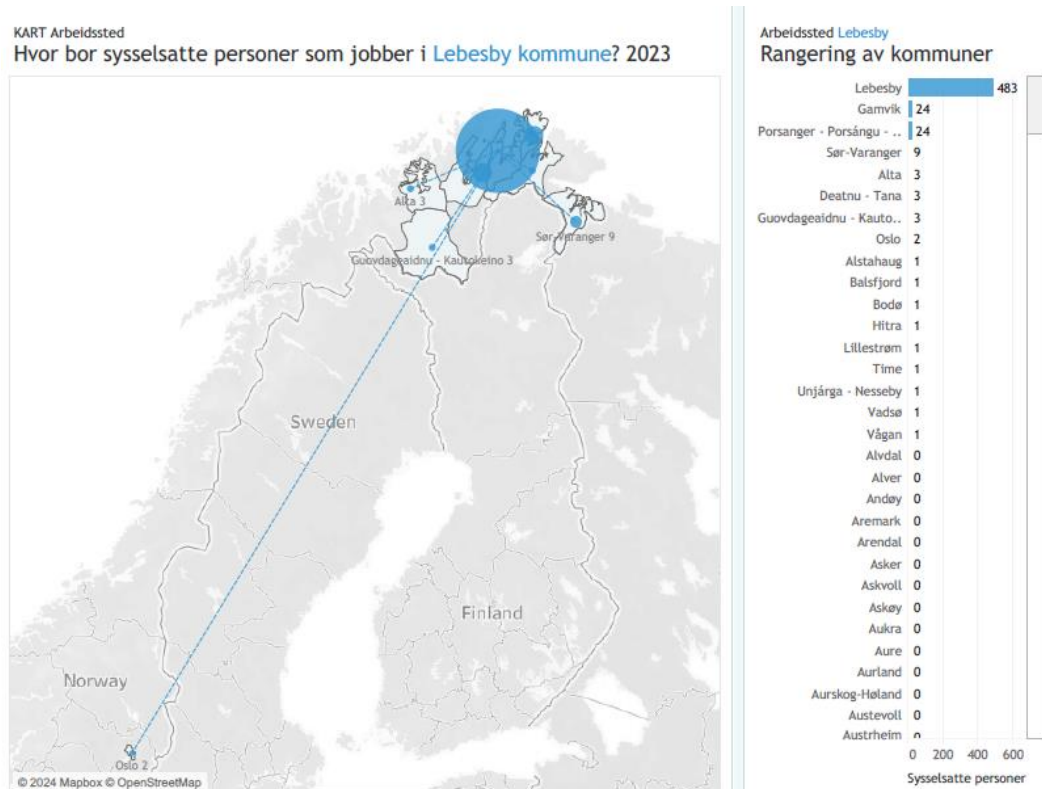

Bosted **Lebesby**

Rangering av kommuner

Figur 6-6 Sysselsatte som pendler inn til kommunen

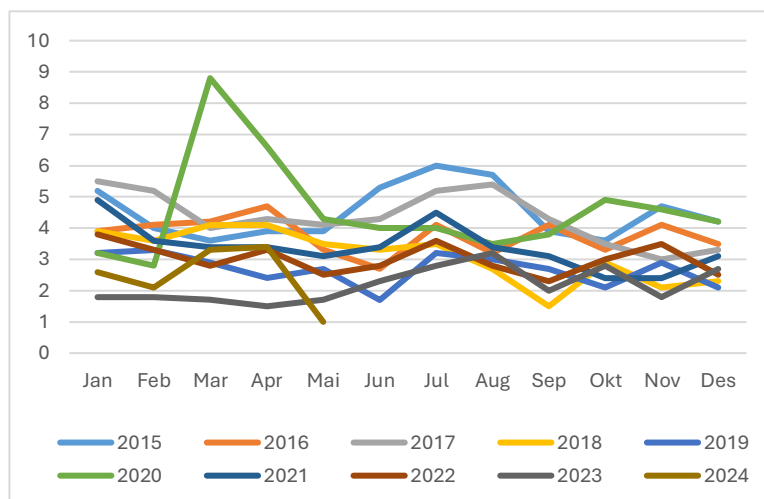

Kilde: SSBs statistikk over pendlingsstrømmer presentert her: https://public.tableau.com/app/profile/statistisk_sentralbyr_statistics_norway/viz/vis-pendling-etter-kommune/Pendlingsstrømmer_Velgbostedskommune (SSB 2024)

6.1.4.Arbeidsledighet

Figur 6-7 viser andel arbeidsledige hver måned gjennom årene 2015-mai 2024. Figuren gir et overordnet bilde av svingninger mellom måneder og mellom år. Mars 2020 var måneden da samfunnet stengte ned som følge av pandemien, og det ga stort utslag i statistikken. Samtidig var arbeidsledigheten nede på et forholdsvis normalt nivå igjen to måneder etter. Arbeidsledigheten var noe høyere enn vanlig i sommerhalvåret i 2015 og 2017. Arbeidsledigheten er på et rekordlavt nivå i mai 2024 med 1 prosent (seks registrerte arbeidsledige).

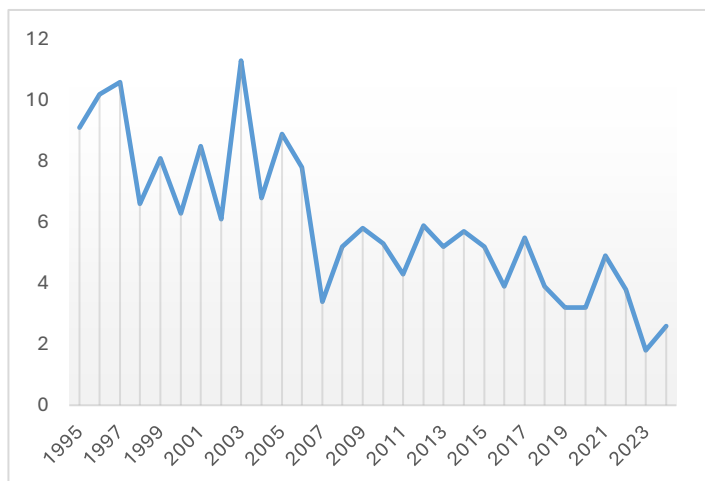
Figur 6-7 Andel arbeidsledige per måned, 2015-mai 2024

Kilde: Historisk statistikk om arbeidsmarkedet: Månedstatistikk helt ledige (kommune) og Helt ledige, statistikk per mai 2024. NAV (2024).

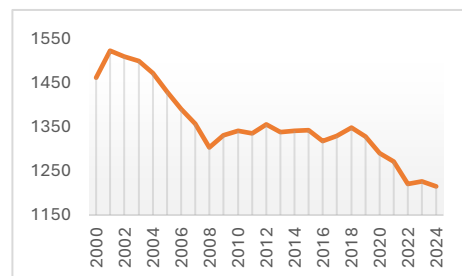
Figur 6-8 viser andel registrerte arbeidsledige i januar måned siden 1995. Det går et skille før og etter 2007, der arbeidsledighetsnivået før 2007 er høyere enn årene etter. Kurven over arbeidsledige følger stort sett kurven for innbyggertall (Figur 4-1), noe som kan tyde på at flytting i en viss grad henger sammen med tilgang på arbeid.

Figur 6-8 Andel arbeidsledige januar 1995-2024

Kilde: Historisk statistikk om arbeidsmarkedet: Månedstatistikk helt ledige (kommune) og Helt ledige, statistikk per mai 2024. NAV (2024).

Figur 6-9 Folketallsutvikling (jf. figur 4-1)

Kilde: Tabell 06913 Befolkning og endringer (SSB 2024)

6.2. Samferdsel, infrastruktur og beredskap

Trygge og pålitelige samferdselsårer er en grunnleggende forutsetning for liv og virke rundt om i den langstrakte og værutsatte kommunen vår. Værrelaterte hendelser hindrer ofte trafikal ferdsel og kommunikasjon, flere veistrekninger er i dårlig forfatning og rasfare skaper utrygghet. Det har gått snøskred blant annet i Oksevågdaalen og Dyfjord de siste vintrene, og våren 2024 har fylkeskommunen i perioder stengt veien mellom Bekkarfjord og Kalak på grunn av steinsprang og rasfare. Endringer i vintervedlikehold og påfølgende hyppigere stengninger av veier og fjelloverganger har også skapt større uforutsigbarhet de siste sesongene, både for innbyggere og næringsliv.

Kommunen og innbyggerne er sårbare når veier av ulike årsaker stenger over lengre tid. Likeså er svikt i elektronisk kommunikasjon – telefoni og internett – en stor utfordring innen samferdsel. Særlig har indre deler av kommunen opplevd til dels langvarige bortfall av internettforbindelse og mobilnett. I et beredskapsperspektiv er dette bekymringsfullt. Ifølge Telenor ble det registrert mer enn 500 strømbrydd på Veidnes fra 2018 til 2023. Dette har medført at mobilmastene også har gått ned, med den følge at trygghetsalarmer har falt ut når mobilnettet er nede. Situasjonen er noe bedret i det siste, blant annet som følge av at Telenor har oppgradert backupkapasiteten på mobilmasten i området.

Med de siste års endringer i FOT-ruter er flykommunikasjoner til og fra Nordkyn blitt merkbart forverret. Det er kuttet i antall flygninger fra nærmeste flyplass, og Nordkyn har ikke merket prisreduksjonen i samme grad som resten av anbudsruutenettet. Utfordringene har blitt spilt inn helt til topps i Samferdselsdepartementet vinteren 2024, uten at det har ført frem.

6.2.1. Bredbånd

Kommunen har siden 2016 aktivt jobbet for at befolkning og næringsliv i hele kommunen skal ha tilbud om høyhastighets bredbånd. Arbeidet har pågått parallelt med prosjektet “Kritisk stamfiber i Finnmark” som satte fokus på en ny indre fiberring etter at kystfiberen hadde flere langvarige og samfunnskritiske brudd.

Gjennom årlige søknader og tildelinger av Nkom-midler (tildelt av fylkeskommunen), har følgende prosjekt blitt realisert i samarbeid med ulike aktører:

- Landersfjord – Bekkarfjord, fiberutbygging ferdigstilt i 2022. Parallelt med utbygging av forsterket fibernett mellom Porsanger og Tana via Laksefjorden, samt ut til Nordkyn.
- Kunes-Landersfjord, fiberutbygging ferdigstilt 2022
- Dyfjord-Kifjord og Veidnes, utbygging av fibernett i Dyfjord, og trådløst bredbånd i Kifjord og Veidnes. Ferdigstilles høsten 2024.

I løpet av 2024 skal alle innbyggere, samt næringsliv i kommunen, ha tilbud om høyhastighets bredbånd. Totale kostnader for utbyggingene er beregnet til ca. kr. 19,4 millioner. Kommunen har med bistand fra Bredbåndsfylket AS samlet søkt og blitt innvilget kr. 13,8 millioner i tilskudd fra fylkeskommunen, og egenandel/innsats lokalt er summert til 4,9 millioner.

6.2.2. Havn

Siden 2014 har kommunens havnedrift og forvaltning av havnearealene i kommunen skjedd gjennom Nordkappregionen havn IKS, som er et samarbeid med Porsanger og Nordkapp.

Lebesby kommune har i samarbeid og spleiselag med Kystverket (post 60) i mange år jobbet med tilrettelegging av havnearealer, i form av moloer, industriområde, flytebrygger og mudring.

Havnene i Kjøllefjord, Dyfjord og Veidnesklubben har hatt utbygginger, men behovet er fortsatt stort for mer tilrettelegging i alle fiskerihavnene, også i Lebesbyområdet. I Trollbukta har Laksefjord Havn AS lagt ut flytekai/bølgedemper, med tilskudd fra kommunen. I Dyfjord har kommunen investert i flytemolo for å skjerme havna. Kommunen har søkt og blitt innvilget tilskudd fra post 60 til utbygging av flytebryggeanlegg i Kjøllefjord (ferdigstilles i 2024, her deltar også havna med tilskudd), og i Dyfjord og Lebesby (ferdigstilles i 2025).

Private aktører satser også stort, og Lyder Fisk AS har oppgradert og bygget ut både i Veidnes og etter hvert i Dyfjord. Fiskebruk, boliger og kai er pusset opp og utvidet med nybygg. I Kjøllefjord er Lerøy i gang med å rive det gamle fiskemottaket og bygge nytt, og bygget er planlagt ferdigstilt høsten 2025.

Fiskerihavnene er nå tilbake som en del av Nasjonal Transportplan (NTP), noe som var en viktig sak for kysten. Kjøllefjord fiskerihavn er dermed tilbake i NTP med en budsjettramme på 217 millioner, og arbeidet med to nye moloer i innseilingen og mudring i indre havn er kommet godt i gang. Planlagt oppstart av anleggsarbeidet er våren 2025, og om massene til moloene tas fra steinbruddet i Breivika vil det bli klargjort et nytt næringsareal der. Når tiltaket er gjennomført vil hele havna være godt skjermet og det vil være dybde nok i indre havn for større fartøy.

6.2.3. Samfunnssikkerhet og beredskap

Alle kommuner har en lovfestet plikt til å jobbe med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette innebærer både et planleggingsansvar for å best mulig forberede oss, og et håndteringsansvar når uønskede hendelser inntreffer.

I en del kommuner har man egne stillinger dedikert til beredskap. Det har ikke Lebesby kommune. Her er ansvaret fordelt på flere, og mange er involvert i beredskapsarbeidet. Beredskapsarbeid gjøres også nedover i sektorene, for eksempel i form av oppgradering av vannverk og ROS-analyser av velferdsteknologi.

De siste årene har nasjonale myndigheter økt fokuset både på kommunalt beredskapsansvar og innbyggernes egenberedskap. Begrepet totalforsvar illustrerer at det militære forsvaret og sivilsamfunnet samarbeider og har ansvar knyttet til planlegging og håndtering av trusler og kriser, både i fredstid og i konflikt. Kommuner anbefales nå å lage egne totalberedskapsanalyser av sikkerhetspolitiske krisescenarier.

Det økte fokuset fra sentralt hold er til dels drevet av internasjonale hendelser som pandemi, invasjonen av Ukraina og hybride trusler. De siste årene har Statsforvalteren jevnlig innkalt til møter om alt fra ekstremvær og skredfare til flyktningsituasjon, cybersikkerhet, atomberedskap og fugledød. I alle disse sammenhengene forventes det at kommunene følger opp sitt beredskapsansvar i form av planlegging og eventuelt håndtering.

Mål for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i Lebesby kommune

Lebesby kommune skal ha trygge lokalsamfunn og ferdselsårer, og hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap skal ivaretas i all kommunal planlegging. I helhetlig ROS 2023-2026 formuleres følgende overordnede mål for samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet:

Lebesby kommune skal ha oppdaterte ROS-analyser og beredskapsplaner som er kjent blant de ansatte, for å sikre målrettet og hensiktsmessig innsats i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Helhetlig ROS lister følgende sju resultatmål:

- Planlagte tiltak skal iverksettes innen tidsfristene
- Helhetlig ROS skal gjennomgås årlig
- Plan for kriseledelse skal oppdateres årlig
- Kommunens kriseledelse skal gjennomføre øvelser årlig
- Andre overordnede beredskapsplaner skal gjennomgås jevnlig
- Ansatte skal informeres om relevant planverk på beredskapsområdet, herunder informasjon om planlagte tiltak, oppdateringer og øvelser
- Det skal avholdes halvårlige møter i beredskapsrådet

Kommunens helhetlige ROS-analyse ble sist revidert i 2022. Analysen tar for seg utfordringer innen både samferdsel og infrastruktur og lister opp tiltak som skal iverksettes for å bidra til økt sikkerhet på ulike samfunnsområder:

- Oppdatere tiltakskort
- Følge opp nasjonal egenberedskapsuke
- Kursing av kommunalt ansatte i skredvurdering
- Oppdatere beredskapsinformasjon på kommunens nettside
- Innkjøp av ny satelittelefon til Kunes
- Utarbeide skriftlige rutiner for opplæring i bruk av satelittelefon
- Utarbeide skriftlige rutiner for etterfylling av diesel for aggregat
- Adressemerking av kommunale boliger

6.3. Miljø, klima og energi

Folkehelseprofilene fra Folkehelsedirektoratet viser at Lebesby kommune scorer langt bedre enn landet som helhet på parametere som luftkvalitet og stabilitet og kvalitet på drikkevannet. Sistnevnte varierer imidlertid noe rundt i kommunen, blant annet fordi det er krevende å finne egnete vannkilder i enkelte bygder.

De siste årene er det gjort flere store investeringer i vann- og avløpsnett. Ledningsnett fra vannverket i Dyfjordbotn og ut til Dyfjord (ytre) er skiftet ut. I Kjøllefjord er det lagt nytt vann- og avløpsanlegg i Dyfjordveien og Galgenesveien. Etter at det er forsøkt flere tiltak for å bedre vanntilgang og vannkvalitet på Veidnes, skal eksterne konsulenter nå se på andre alternativer, slik at vi får et velfungerende anlegg der. Videre pågår det arbeid med ny septik- og avrenningsløsning på Kunes. Fremover planlegges utskifting av vann- og avløpsnett i deler av Kjøllefjord (Chr. Horst vei og Brønnsletten). Det er også gjort beredskapsmessige oppgraderinger av vannverkene.

Miljøspørsmål har fått økt oppmerksomhet de siste årene. Ved forrige revisjon av samfunnsdelen var det spesielt sjøbasert oppdrett og medfølgende miljøproblematikk som skapte engasjement, både politisk og blant innbyggere generelt. I denne runden er det særlig vindkraft som debatteres.

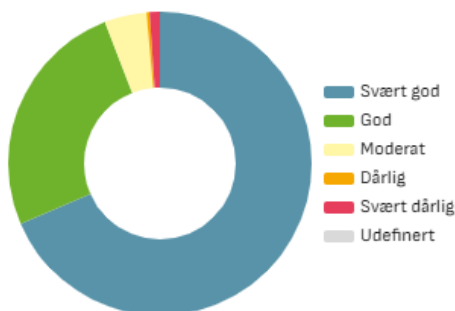
Forsøpling og plast i havet er andre miljøspørsmål som engasjerer både lokalt og i samfunnet generelt. Marin forsøpling er et globalt problem, også i kommuner som Lebesby med lang kystlinje og store havområder. Mye av avfallet føres hit med havstrømmene, men også lokale kilder bidrar til forsøplingen, særlig fiskerinæringen. Ifølge strandryddeinitiativet *In the same boat* stammer mer enn 85 prosent av havsøppelet i Nord-Norge fra fiskeri og havbruk³. Dette stemmer med funn gjengitt på miljøstatus.no, som også peker på forbrukere som en kilde til plastavfall i havet.

6.3.1. Tilstand i vannforekomster

For å sikre god økologisk og kjemisk vannkvalitet i overflatevann setter EUs rammedirektiv for vann krav til forvaltning av vannforekomster gjennom Vannforskriften. Miljømålet, slik det framkommer i Vannforskriftens § 4, er at vannforekomster skal ha minst «god» økologisk og kjemisk tilstand.

Figur 6-10 viser økologisk tilstand i vannforekomster i vannområde Laksefjorden/Nordkinnhalvøya. 94 prosent av vannforekomstene er registrert med tilstand «god» og «svært god».

Figur 6-10 Økologisk tilstand, naturlige vannforekomster i Laksefjorden/Nordkinnhalvøya

Kilde: Vann-Nett (juli 2024)

³ Nevnt i møte med frivillige og grunnlegger av *In the same boat*, Rolf Ørjan Høgset (juni 2024)

Fire forekomster er registrert med svært dårlig økologisk tilstand:

- Lille Porsangerelva
- Veidneselva/Ráhkojohka
- Storelva/Luoppaljøhka-nedre
- Stuorrajohka

I Lille Porsangerelva er det pukkellaks som er årsaken til tilstandsklassifiseringen. Det samme gjelder for de andre vannforekomstene, der genetisk effekt fra rømt oppdrettsfisk også er identifisert som en viktig påvirkning.

8 forekomster i Lebesby har fått tilstand «moderat»⁴. Sentrale påvirkningsfaktorer varierer fra introduserte arter (kongekrabbe) i Kjøllefjorden til avrenning fra jordbruk, vandringshindre og fysiske barrierer ifm. vannforsyningskilder.

6.3.2. Tilpasning til et klima i endring

Selv om vi ikke vet nøyaktig hvilke konsekvenser klimaendringer kan komme til å få for kommunen, gir klimastudier noen indikasjoner på hvilke endringer vi kan vente oss.

Ifølge Klimaprofil for Finnmark fra Norsk Klimaservicesenter (2022) er det sannsynlig at klimaet i fylket og i Lebesby i fremtiden vil preges av økte temperaturer, spesielt på vinteren. Det ventes færre dager med svært lave temperaturer på vinteren. Ifølge klimaprofilen er Nordkinnhalvøya ett av områdene der det ventes størst økning i gjennomsnittlig årstemperatur. Temperaturendringer kan få konsekvenser for økosystemer både på land og i havet. Veksts sesongen ventes å øke med 1-3 måneder, mest i ytre kyststrøk. Samtidig har et varmere klima i nord allerede ført til at bjørkeskogen i Finnmark over flere år er blitt angrepet av lauvmakk, noe som i ytterste konsekvens kan føre til at skogen dør. Slike endringer i vegetasjon kan få store konsekvenser både for fauna, fri-luftsliv, reindrift og reiseliv.

Varmere hav kan medføre endrede vandringsmønstre og artssammensetning. Dette kan tenkes å gi muligheter i form av høsting av nye arter. Samtidig kan endringer i vandringsmønster tvinge den lokale fiskeflåten lenger ut på fiskefeltene, med den økte risikoen dette innebærer.

Figur 6-11 Fredede Foldalbruket i Kjøllefjord ligger utsatt til for både ras og stormflo

Foto: Foldalbruket

Det forventes et vinterklima med mindre snø og færre dager med snø, særlig ved kysten. Flere smelteepisoder og temperaturvariasjoner rundt 0 grader vil bidra til økt risiko for glatt og isete føre. Samtidig forventes hyppigere og mer intens nedbør til alle årstider. Økt nedbør kan påvirke flomrisiko, spesielt i små vassdrag og i tettbygde strøk i form av overvann. Det kan også tenkes at mer og kraftigere nedbør kombinert med temperatursvingninger rundt 0 grader kan øke risikoen for frostsprengning i fjell og påfølgende steinsprang/-skred. Det forventes også at skredtyper som jord-, flom- og sørpeskred kan bli mer vanlig og få økt

skadepotensial. Et våtere og villere klima kan også få konsekvenser for bevaring av kulturminner og kulturmiljø.

⁴ Vannforekomst med tilstand «dårlig» ligger ikke i Lebesby kommune.

Selv om det forventes økt nedbør i alle sesonger, forventes det også at fordampingen vil øke, og det er noe økt sannsynlighet for tørke og skogbrannfare mot slutten av århundret. For bønder kan det bety økt behov for jordbruksvanning.

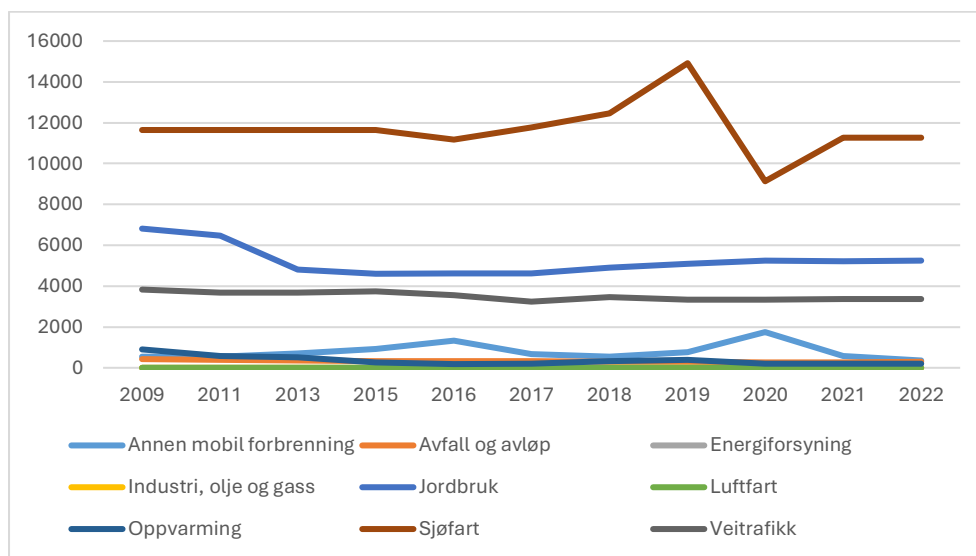
Havnivåstigning og stormflo er andre virkninger av klimaendringer som kan få konsekvenser for kommunen, og som det er viktig å ta hensyn til i arealplanleggingen. Kartverkets verktøy [Se havnivå i kart](#) viser hvordan kystområder kan bli berørt av havnivåstigning og stormflo – og hvordan klimaendringer er ventet å påvirke utviklingen. DSBs temaplan Havnivåstigning og stormflo (2024) drøfter forventet havnivåstigning som følge av klimaendringer fram mot 2100.

Klimatilpasning handler om å rigge samfunnet til å håndtere forventede klimaendringer. Kommunen har en viktig rolle som planmyndighet, og all arealplanlegging må ta hensyn til hvordan et endret klima også kan komme til å endre forutsetningene for arealforvaltning. Dette tas det høyde for i arealplaner, blant annet i form av flom- og skredutredninger, klimarelaterte vurderinger i ROS-analyser, hensynssoner og klimapåslag med hensyn til byggegrenser.

6.3.3. Klimagassutslipp

Miljødirektoratet utarbeider beregninger av utslipp av klimagasser i kommuner og fylker. Figur 6-12 under viser utslippskilder i Lebesby kommune, fordelt på ni sektorer. De tre sektorene med høyest beregnede klimagassutslipp i kommunen i 2022 var sjøfart (11 280 tonn), jordbruk (5236 tonn) og veitrafikk (3357 tonn). Til sammen stod disse tre for 95 % av totalt utslipp i Lebesby.

Figur 6-12 Utslippskilder i Lebesby kommune

Kilde: Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker, statistikk fra Miljødirektoratet (2024)

Sjøfart alene stod for 50 % av totale utslipp. Statistikken fra Miljødirektoratet er basert på beregninger gjort av Kystverket og inkluderer AIS-registrert trafikk innenfor kommunens geografiske område⁵ - innenriks-, utenriks- og gjennomfartstrafikk. De største utslippskildene i 2022 var passasjertrafikk, dernest fiskefartøy og andre aktiviteter sjøfart (i hovedsak trafikk knyttet til havbruk).

Jordbruk utgjør den nest største utslippskilden i Lebesby kommune. Tallene er beregnet av SSB på grunnlag av tre utslippskilder – fordøyelsesprosesser hos husdyr, gjødselhåndtering og jordbruksarealer. Utslippene er knyttet til biologiske prosesser i husdyr, gjødsel og dyrkingsjord som

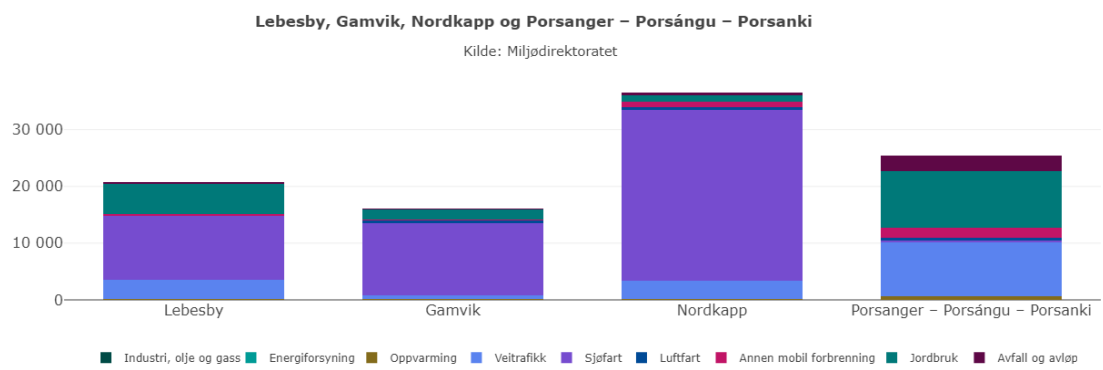
⁵ Territorialgrensen, 12 nautiske mil utenfor grunnlinja, er ytre grense for beregningene.

fører til dannelse av metan og lystgass⁶. Størst andel utslipp innenfor jordbruk er knyttet til fordøyelsesprosesser hos husdyr (4550 tonn i 2022).

Veitrafikk er den tredje største utslippskilden i Lebesby i 2022. En stor andel av dette (65%) er tunge kjøretøy. Utslipp fra personbiler utgjør den neste største kilden.

Figur 6-13 viser utslippskildene i kommunene i 4K-samarbeidet. Sjøfart utgjør den største utslippskilden i både Lebesby, Nordkapp og Gamvik. I Porsanger er det veitrafikk og jordbruk som står for størstedelen av utslippet.

Figur 6-13 Utslippskilder i kommunene i 4K-samarbeidet (2022)

Kilde: Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker, sammenligning. Regnskap utarbeidet av Miljødirektoratet (2024)

6.3.4. Klimagassutslipp og opptak fra arealbruk

Et areal kan ta opp og slippe ut klimagasser. Mengden vil være avhengig av type arealbruk og følgende prosesser:

- opptak av klimagasser fra lufta skjer når biomasse (som skog, busker, gress) vokser, tar opp og lagrer mer karbon i jord, røtter, stamme og bladverk
- utslipp av klimagasser skjer når biomassen forbrennes eller brytes ned. Bearbeiding av jord kan også øke nedbrytning av organisk materiale i jordsmonn, som gir CO₂-utslipp.

Miljødirektoratet har sammen med Nibio utarbeidet utslippsregnskap for skog og arealbruk. Tabell 6-2 viser beregningene for kommunene i 4K-samarbeidet. Siste rad viser også kommunenes totale klimagassutslipp fra de ni sektorene nevnt over.

Tabell 6-2 Utslipp og opptak fra arealbruk, kommunene i 4K-samarbeidet (2015)

Arealbrukskategori	Lebesby	Gamvik	Nordkapp	Porsanger
Skog	-6803	-567	-74	-25826
Dyrket mark	208	125	94	5295
Beite	-51	-19	-47	1
Vann og myr	-2150	-1110	-666	-5574
Utbygd areal	115	52	101	514
Annen utmark	-411	-186	-124	-490
Netto utslipp (+) eller opptak (-)	-9092	-1705	-716	-26080
Totalt utslipp (ni sektorer) 2022	20731	16075	36551	25446

Kilde: Utslipp og opptak fra skog og arealbruk, regnskap utarbeidet av Miljødirektoratet/Nibio (2024)

⁶ Statistikken baseres på antall dyr/omfanget av aktiviteten, og fanger i liten grad opp kvalitative variasjoner mellom kommuner og fylker, det vil si variasjoner som gir ulikt utslipp per dyr eller per arealenhet.

Figur 6-14 Veidnesmyra, før og etter restaurering.

Foto: Google Street View (venstre bilde) og Lebesby kommune.

Lokale ildsjeler på Veidnes har de siste årene jobbet med å restaurere dette våtmarksområdet, som i tråd med nasjonale føringer på 1950-tallet ble grøftet for å lage nytt jordbruksareal. Bevaring av myr er et viktig klima- og miljøtiltak, blant annet fordi myra binder opp store mengder karbon og at våtmarksområder er viktige habitat for mange arter. Våtmarker kan også bidra til å dempe effektene av klimaendringer.

6.3.5. Energi

Lebesby er en fornybar energi-kommune. Vind- og vannkraftutbygging har hatt stor betydning for kommunen. Det første vannkraftverket, Mårøyfjord, ble satt i drift i 1956. Siden er det bygd kraftverk i Adamselv (1973) og ved Offervann (2015). Kraftverkene har en maksimal ytelse på til sammen vel 56 MW. Kjøllefjord vindpark ble åpnet i 2006. Vindparken har en installert effekt på 39 MW. Anleggene har gitt gode inntekter til kommunen, og Mårøyfjord er også viktig for forsynings-sikkerheten til Kjøllefjord ettersom kraftverket kan levere strøm til stedet når 66 kV-linja som går fra Adamselv kraftverk til Nordkyn faller ut.

Det har de siste årene vært flere utfall på denne linja, som ble satt i drift i 1972 og som ifølge netteier er i ferd med å nå teknisk levealder. LeGa Nett (senere fusjonert og nå Area Nett) har sendt melding til NVE om planlegging av ny 132 kV forbindelse mellom Adamselv og Kjøllefjord og Mehamn. Behov for ny linje begrunnes både med forsynings-sikkerhet og innmeldte planer om vindkraft og ammoniakk- og hydrogenproduksjon.

Statnett har i mange år jobbet med ny 420 kV-linje gjennom fylket. Gjennom prosjektet Næring og nett i nord konkluderte Statnett med at Finnmark har et svakere transmisjonsnett enn resten av landet, med lav kapasitet og høy sårbarhet. Samtidig foreligger det flere nærings- og kraftprosjekter som tilsier at forbruksveksten vil øke. Overføringskapasiteten i nettet har vært en begrensende faktor for næringsutvikling i lengre tid.

Utbygging av ny 420 kV-linje vil skje etappevis, og det er ventet at konsesjonssøknad for strekket Skaidi-Lebesby vil sendes på høring høsten 2024.

Vindkraft

Potensialet for videre utbygging av vindkraft er stort, bekreftet av vindkraftaktørers interesse og antall meldinger sendt til NVE over flere år. De siste årene har vindkraftutbygginger møtt økt motstand landet rundt av flere årsaker. Særlig er det hensynet til reindrifta og naturinngrep som debatteres. Meningene rundt vindkraftutbygginger er delte også i Lebesby, både blant innbyggere og politisk. Samtidig stadfestet samfunnsdelen fra 2018 at kommunen skulle jobbe for utbygging av fornybar energi. Dermed har Lebesby som en av få kommuner fremstått som positiv til vindkraft.

Sommeren 2023 ble det gjort endringer i energiloven og plan- og bygningsloven med hensikt å gi mer makt til kommunene i vindkraftsaker. Nå kreves det at et vindkrafttiltak er planavklart etter plan- og bygningsloven før konsesjon kan gis. Det vil si at kommunene har fått vetorett i vindkraftsaker. Sier kommunen nei, kan det heller ikke gis konsesjon. Et kommunalt ja betyr på den andre siden ikke nødvendigvis at et prosjekt vil bli realisert, dersom NVE gjennom konsesjonsprosessen avslår prosjektet.

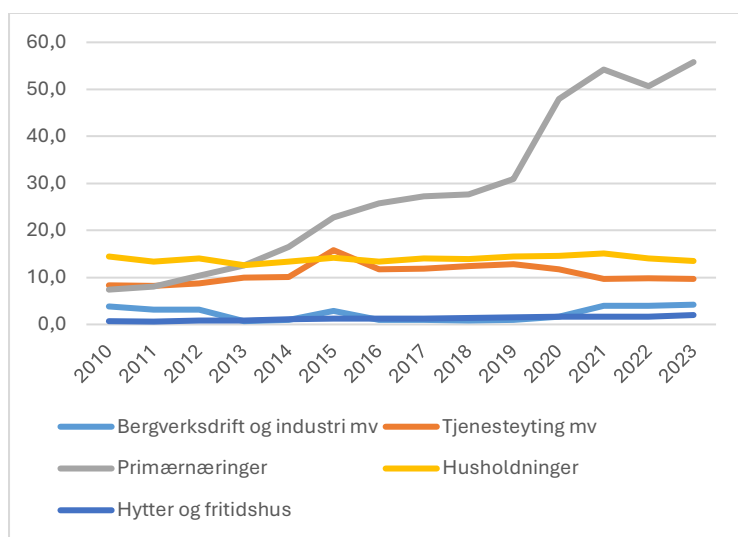
Regjeringens satsing på kraftløft i Finnmark og elektrifisering av Melkøya satte fart i vindkraftplaner i Lebesby og fylket fra høsten -23. Da NVEs frist for innmelding av prosjekter gikk ut i april 2024, var det meldt inn 9 vindkraftinitiativer i Lebesby. Tre av prosjektene omfatter areal i både Lebesby og Gamvik. Flertallet i Lebesby kommunestyre valgte å si ja til alle planinitiativ. Alle fikk altså aksept for å utrede planene videre, selv om kommunestyret kan velge å si nei til prosjekt senere i planprosessen.

Etter en første siling hos NVE sommeren 2024 ble to prosjekter i Lebesby prioritert ned, mens resterende sju prosjekter sendes på høring høsten 2024. Dette betyr ikke at sju områder vil bli bygd ut. Flere av prosjektene er foreslått på de samme planområdene, og begrensninger i overføringskapasitet tilsier at de fleste vil få avslag senere i prosessen. Konsekvensutredninger, konsultasjoner med reindrifta og annen medvirkning vil gi ytterligere kunnskap om de ulike områdenes verdier, som vil påvirke hvorvidt noen av prosjektene får vedtatt områderegulering eller får konsesjon.

Energiforbruk

Figur 6-15 viser energiforbruk i Lebesby kommune, fordelt på forbrukergrupper. Det mest oppsiktsvekkende er utviklingen innen kategorien primærnæringer. Kategorien inkluderer også akvakultur, og den markante økningen skyldes i stor grad utvidelser av produksjonskapasitet ved settefiskanleggene i Friarfjord og Landersfjord. Blant annet satses det på postsmoltproduksjon (påvekstanlegg), som betyr at fisken holdes lenger i landbaserte lukkede systemer for å redusere produksjonstiden i åpne merder i sjø.

Figur 6-15 Nettoforbruk av elektrisk kraft (GWh) etter forbrukergrupper

Kilde: Tabell 10314, Nettoforbruk av elektrisk kraft (GWh), etter statistikkvariabel, region, forbrukergruppe og år

6.4. Mulighetsorienterte Lebesby mot 2035

Rekruttering er en av hovedutfordringene i Lebesby kommune. Vi mangler arbeidskraft både i privat og offentlig sektor. Kommunen har våren 2024 løftet arbeidet med rekruttering og markedsføring av ledige stillinger. Det er for tidlig å si om arbeidet har effekt, men mangel på kvalifisert arbeidskraft er en utfordring som også andre kommuner opplever. Det gjør det enda mer utfordrende å lykkes.

Pendlingsstatistikk viser at utpendlingen fra Lebesby kommune generelt er høyere enn innpendling. Likevel vekker innpendling fortsatt bekymring, særlig i indre Laksefjord. Dette var også en av problemstillingene i prosjektet «Økt lokal verdiskaping av havbruksnæringen». Utfordringen er kompleks, og det finnes ikke enkle løsninger for å få pendlerne til å bosette seg lokalt. I den politiske arbeidsgruppa etterspurte enkelte større engasjement og tilrettelegging fra arbeidsgivernes side for å få ansatte til å bo i bygdene, heller enn i boliger på anleggene.

Det er viktig for kommunen at det lokale næringslivet går godt. Utviklingen innenfor fiskerinnæringen er bekymringsfull. Lebesby kommune kan bidra til å avhjelpe situasjonen gjennom Fiskerifondet og indirekte gjennom dialog opp mot sentrale myndigheter. Konjunktursvingninger viser hvor viktig det er med variasjon i næringsliv og arbeidsplasser. Som det ble påpekt i forrige samfunnsdel er det også viktig med nytenkning, forskning og videreutvikling – som bearbeiding av råvarer og biprodukter, utvikling av lokale merkevarer, nye arter (som algedyrking) og miljøforbedringer innen oppdrett, bruk av ny teknologi generelt og utnytting av ringvirkninger og kompetanse på tvers av næringer.

Lebesby kommune har mange større næringsaktører med hovedkontor andre steder i landet. Dersom det blir vindkraftutbygging, kan flere store aktører komme til. Politisk arbeidsgruppe drøftet hvordan man skal sikre lokale ringvirkninger av eksempelvis vindkraftutbygging, utover skatte- og eiendomsinntekter. Det er ønskelig at nye prosjekter også skal tilføre nye arbeidsplasser lokalt. Arbeidsgruppa har derfor foreslått å legge til en strategi under mål 8, Vi vil ha bærekraftig utvikling i næringer der vi har naturlige fortrinn:

Vi skal støtte utvikling og etablering av næringer som skaper langsiktige lokale arbeidsplasser, og arbeide for at spesielt større aktører innen alle næringer etablerer langsiktige arbeidsplasser i kommunen.

I dette ligger også en forventning om at næringsaktørene aktivt jobber med rekruttering og lokal tilsetning, og begrenser bruken av Nordsjøturnus og lignende.

Også innen samferdsel er det flere utfordringer fremover. I årene som kommer må det fortsatt jobbes administrativt og politisk opp mot ansvarlige myndigheter for å få prioritert skredsikring av transportårer og utbedring av veistandard, spesielt i indre deler av kommunen. Det er uholdbart at skredutsatte veistrekninger sommeren 2024 ble stengt på bakgrunn av værmelding. Vintervedlikehold av veier er like viktig å jobbe for, for å sikre forutsigbarhet for både innbyggere og næringsliv.

Ved siden av fremkommelige veier er flyrutene, spesielt på kortbanenettet, avgjørende for dagliglivet til mange innbyggere. Flyrutene er spesielt viktig for pasienttransport til og fra sykehus. Innskrenkninger i rutetilbud og svært høye priser påvirker reisemønsteret til både innbyggere og potensielle besøkende. Dyre og utilstrekkelige flyruter er nok en hemsko også i et rekrutteringsperspektiv.

Et av delmålene i bygdevekstavtalen omhandler styrking av transporttilbud generelt i regionen. Dette er lagt til som ny strategi under mål 1, Vi vil ha befolkningsvekst og samfunn der folk trives og ønsker å bo:

Vi skal jobbe for å styrke transporttilbudet for fastboende og tilreisende.

Havneutvikling vil fortsatt være en prioritert oppgave fremover, med mange prosjekter i startgropa rundt i kommunen.

NVE har bestemt å prioritere sju vindkraftprosjekter i Lebesby kommune. Disse må dermed områdereguleres. Kommunen har ikke kapasitet til å gjøre planarbeidet selv. I tråd med endringer i lovverket, er ansvaret for utarbeidelse av plan delegert til aktørene. Kommunen har likevel flere plikter som ikke kan delegeres bort, som konsultasjoner med reindrifta og høring og offentlig ettersyn av planforslag. Kommunen er i gang med å rekruttere planlegger for å håndtere saksmengden.

Norge har gjennom Parisavtalen forpliktet seg til å kutte i utslipp av klimagasser med minst 55 prosent i 2030 (sammenlignet med 1990-utslipp). Ifølge Miljøstatus har Norge så langt (per juli 2024) kuttet 9,1 prosent. Vi har en lang vei å gå, og det forventes at kommunesektoren bidrar.

Hvilket handlingsrom har Lebesby kommune til å påvirke klimagassutslipp innenfor våre grenser? Regnskapet fra Miljødirektoratet viser at den største kilden til utslipp er sjøfart, der vi i begrenset grad kan påvirke. Noe av beregnet utslipp skriver seg fra gjennomgangstrafikk i våre farvann, uten at de er innom kommunens havner. På sikt kan det tenkes at det kommer elektriske fiskefartøy, men dette har andre sikkerhetsmessige aspekter som må vurderes nøye. Det samme gjelder for el-drevne kjøretøy, og foreløpig er andelen elbiler lav i kommunen. Klima- og værforhold gjør at mange vegrer seg for å gå over til elbil. Det er også behov for videre utbygging av ladeinfrastruktur i hele fylket.

Kanskje begrenser kommunens virkemidler seg til å redusere energiforbruk i egen virksomhet og bygg. Kommunen kan også vurdere klimakrav i utlysings- og anbudsprossesser. Kommunen bør sette i gang arbeid med en miljø- og klimaplan for å få belyst utfordringer og kommunalt

handlingsrom, herunder beregne effekten av mulige lokale tiltak. Likeså skal det høsten 2024 varsles oppstart av arbeid med plan for naturmangfold, som kommunen har fått tilskudd fra Miljødirektoratet til å utarbeide.

Flere av bygdevekstavgtalens delmål var allerede dekket gjennom eksisterende mål og strategier i samfunnsdelen. De som mangler er lagt til. Se kapittel 8 for detaljer. Ett av flere tiltak for å følge opp avtalen er etablering av lokale kontorfellesskap. Dette har vært diskutert i Lebesby kommune i lang tid, blant annet i forbindelse med innovasjonsprosjektet Gnist/Modulbygda. Dette bør være en prioritert oppgave fremover.

Lebesby kommune må fortsette det målrettede arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Lebesby har siden forrige revisjon av samfunnsdelen fått mye erfaring med håndtering av ulike krisehendelser, fra langvarig strømbrudd til fugleinfluensa og pandemi. Sistnevnte har ført til endringer både i arbeidsrutiner og i kommunens kontinuitetsplanlegging. Skolen måtte over natten omstille seg til digital undervisning. Digitale møter har i stor grad tatt over for fysiske arbeidsreiser. Innenfor helse er det blitt enda større bevissthet rundt smittevernrutiner, og forstyrrelser i forsyningslinjer og leveringssikkerhet har ført til endrede rutiner for innkjøp og lager av mat og utstyr. Det er ingenting som tilsier at trykket på kommunene vil avta på beredskapsområdet i årene som kommer.

7. Kompetente Lebesby

Med lyst til å lære – hele livet

Dette kapitlet inneholder statistikk og statusbeskrivelser for oppvekstindikatorer, skole og utdanning. Siste delkapittel handler om hva kommunen bør ha fokus på fremover på kunnskapsområdet.

7.1. Barnehage og grunnskole

Lebesby kommune har våren 2024 to kommunale grunnskoler, fådelt skole ved Lebesby oppvekstsenter (20 elever) og 1.-10. trinn ved Kjøllefjord skole (78 elever). Kommunen har to barnehager, ved Lebesby oppvekstsenter (7 barn) og Galgenes barnehage (34 barn) i Kjøllefjord.

Kommunen er midt i en storstilt satsing på oppvekst og skole. Forrige samfunnsdel omtalte behovet for fysisk oppgradering av skole- og barnehagebygg. Siden da har Kjøllefjord skole blitt helrenovert, og ny skole åpnet høsten 2023. Galgenes barnehage er revet, og byggearbeider startet opp i 2024. Ny barnehage skal etter planen stå klar høsten 2025. Dernest står Lebesby oppvekstsenter for tur. Dermed vil alle oppvekstbygg om noen år være oppgradert og tilpasset dagens krav og behov.

Andel ufaglærte i forhold til årsverk til undervisning	
Lebesby	42,5
Gamvik	37,7
Nordkapp	15,6
Porsanger	5,7

Rekruttering er fortsatt en utfordring innenfor oppvekstsektoren, både i skole og barnehage. Andel ufaglærte ansatte er høyt. Tall fra Utdanningsforbundet i Finnmark gjengitt i Finnmarken i februar 2024⁷ viser at andelen ufaglærte i skolen er aller høyest i Lebesby kommune, med 42,5 prosent. Det betyr ikke at alle disse er uten relevant utdannelse, men at de ikke regnes som faglærte, slik dette er definert i opplæringsloven.

Kommunen gjør stadig grep for å bedre rekrutteringen. Det er innført en bonusordning for lærere og barnehagelærere der det gis et stabilitetstillegg på 80 000 kroner hvert andre år. I tillegg har kommunen gode vilkår for etter- og videreutdanning, samt veiledning av nyutdannede pedagoger i skole og barnehage.

⁷ <https://www.ifinnmark.no/her-er-det-flest-ufaglarte-i-skolen-det-er-altfor-darlig/s/5-81-1975246>

7.1.1.Samiskopplæring

Lebesby oppvekstsenter har hatt undervisning i samisk av stedlig lærer siden 2003. I 2024 får halvparten av elevene (10) samiskundervisning.

Det tilbys nettbasert samiskundervisning ved Kjøllefjord skole, men tilbudet blir ikke benyttet i skrivende stund. Skoleåret 22-23 hadde skolen egen samisklærer, da var det en elev som hadde søkt om opplæring i samisk. Tidligere år har flere elever hatt undervisning via nett, men dette har ikke fungert optimalt og elevene har sluttet etter hvert. Det er utfordrende for begge skolene å rekruttere lærere med kompetanse til å undervise i samisk. Videreutdanning i samisk for lærere er et prioritert område.

7.2. Oppvekstprofil

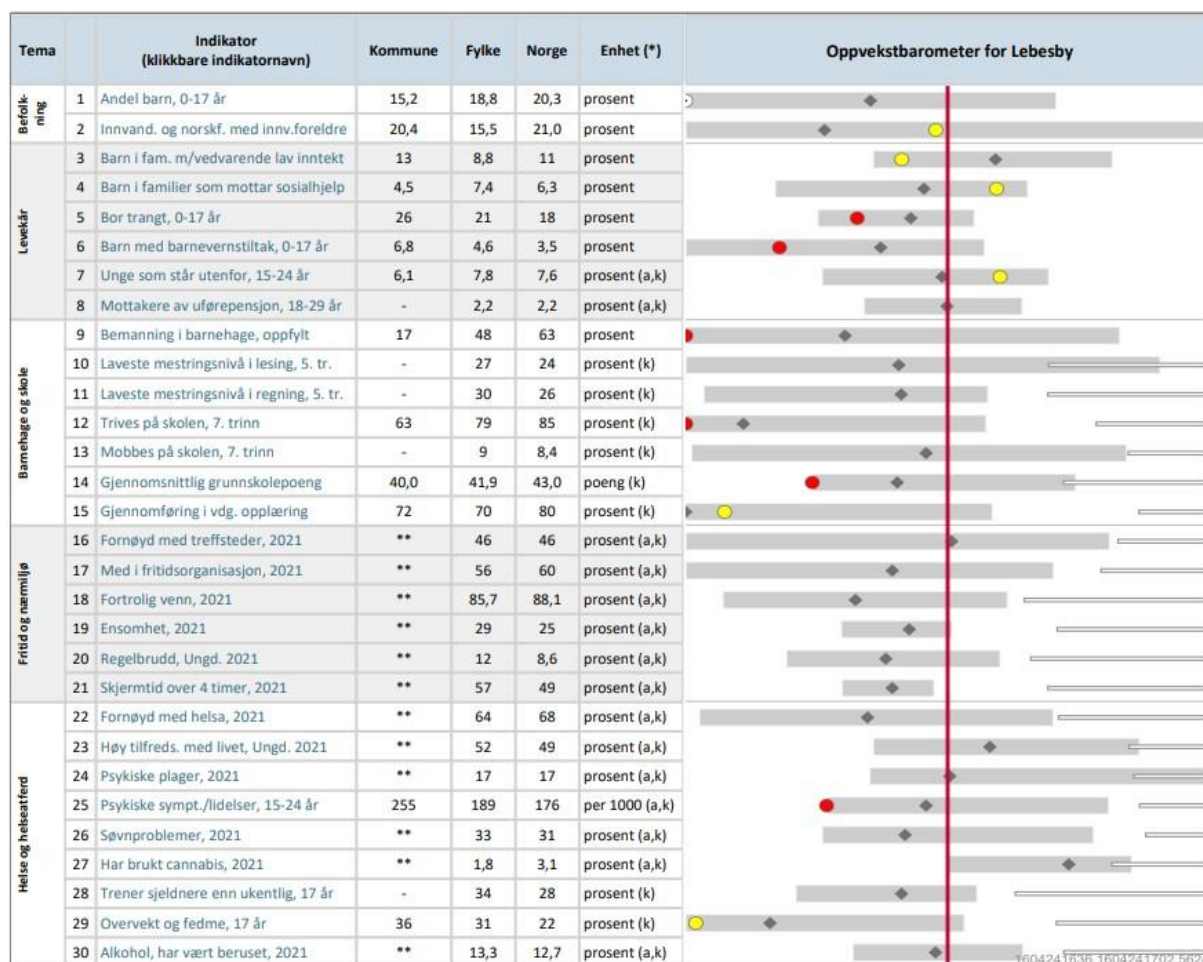
Folkehelseinstituttet publiserer hvert år oppvekstprofiler for kommunene, med indikatorer for barn og unges oppvekstmiljø.

Ifølge oppvekstprofilen for 2024 har Lebesby særlige utfordringer knyttet til følgende indikatorer:

- Trangboddhet
- Barn med barnevernstiltak
- Oppfyllelse av pedagogbemanning i barnehage
- Trivsel i skolen
- Grunnskolepoeng
- Psykiske plager blant 15-24-åringer

Noen av indikatorene overlapper med folkehelseprofilene og er omtalt i kapittel [5.2](#).

Figur 7-1 Oppvekstprofil for Lebesby kommune 2024

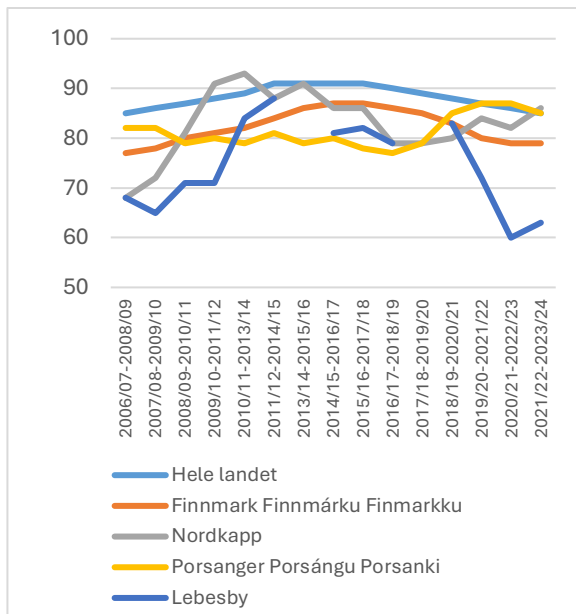
Kilde: Folkehelseinstituttet (2024)

Lebesby scorer lavt på trivsel i skolen. Bildet varierer imidlertid over år og etter klassetrinn. Figur 7-2 og Figur 7-3 viser andel som har svart at de trives godt eller svært godt på skolen, på henholdsvis 7. og 10. trinn. Resultat fra siste Elevundersøkelse (2023-2024) viser at elever på 7. trinn svarer på snitt med landet som helhet på trivsel. Elever i 10. klasse ligger litt under landssnittet.

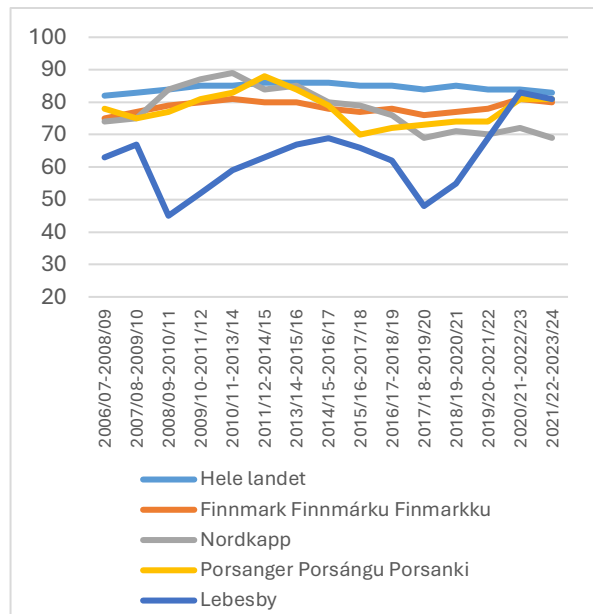
Samme elevundersøkelse viser at våre elever scorer litt høyere enn landet for øvrig på spørsmål som går på elevmedvirkning.

Utfordringen med mye av utdanningsstatistikken er at kullene er små. Små utvalg i statistisk sammenheng fører ofte til stor spredning og større usikkerhet, som gjør det vanskelig å fastslå med sikkerhet om svingninger skyldes reelle endringer over tid.

Figur 7-2 Andel som trives på skolen, 7.trinn

Figur 7-3 Andel som trives på skolen, 10. trinn

Kilde: Tabell «Trivsel på skolen». Standardisert. Kommnehelsa statistikkbank (2024).

Det gjennomføres ikke foreldreundersøkelser i skolen, men barnehagen gjennomfører brukerundersøkelser hvert år. Disse bruker avdelingene til å justere arbeidet så langt det lar seg gjøre. Ved siste brukerundersøkelse scoret barnehagen høyt på barnets trivsel (4,8 av 5), og lavest på ute- og innemiljø (3,6 av 5). Sistnevnte forventes å bedres når ny barnehage er på plass.

7.3. Videregående opplæring

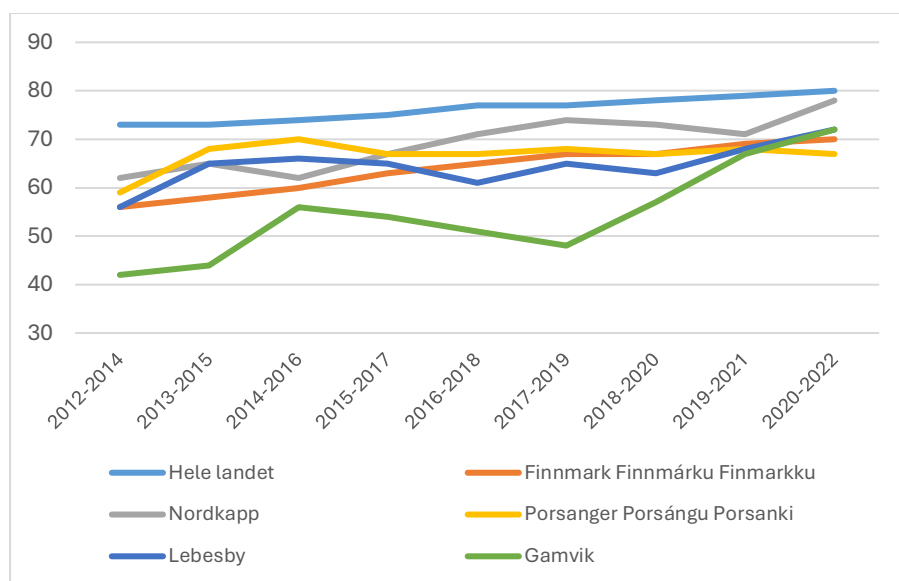
Utover grunnskole har kommunen per 2024 tilbud om videregående opplæring gjennom LOSA-modellen (Lokal opplæring i samarbeid med arbeidslivet). Dette er et fullverdig videregående opplæringstilbud innen enkelte yrkesfag, der eleven veksler mellom digital skoleundervisning og opplæring i bedrift, på hjemstedet sitt. Fremtiden til denne opplæringsmodellen er uvis, både fordi ordningen ikke er vurdert å være i samsvar med regler for fjernundervisning i opplæringsloven, og som følge av fylkeskommunens årlige budsjettprosesser der det stadig foreslås kutt i ordningen.

Lebesby kommune tilbyr et kommunalt utdanningsstipend på kr 5000 per skoleår til LOSA-elever som har Kjøllefjord som undervisningssted.

7.3.1. Gjennomføringsgrad i videregående skole

Figur 7-4 viser utviklingen i gjennomføringsgrad for elever i videregående skole. Trenden viser en positiv utvikling, der elever som hører hjemme i Lebesby kommune ved siste måling har en gjennomføringsgrad på 72 prosent, noe om er over fylkessnittet. Også Gamvik og Nordkapp har høyere fullføringsgrad enn fylket.

Figur 7-4 Gjennomføringsgrad i videregående opplæring, andel

Kilde: Tabell «Gjennomføring i videregående opplæring». Standardisert. Kommunehelse statistikkbank (2024).

I kommuner med små elevkull vil gjennomføringsgrad kunne variere stort, der selv ett frafall vil gi store utslag i statistikken. Likevel er det et mål at elever fullfører videregående opplæring. Manglende fullført videregående opplæring har betydning for den enkeltes muligheter i arbeidsmarkedet og for levekår og helse. Folkehelseinstituttet viser til norsk og internasjonal forskning som viser sammenheng mellom psykisk helse og frafall i videregående skole. Samtidig kan lokale variasjoner i arbeidsmarkedet og ikke minst individuelle livsstilsvalg motvirke sammenhengen mellom utdanning, arbeid og helse.

Generelt er gjennomføringsgraden i videregående skole lavest i yrkesfaglige studieretninger. Erfaring viser at tettere oppfølging og et mer fleksibelt og praktisk opplæringsløp, som LOSA-modellen er et eksempel på, kan bidra til at elever fullfører opplæringsløpet.

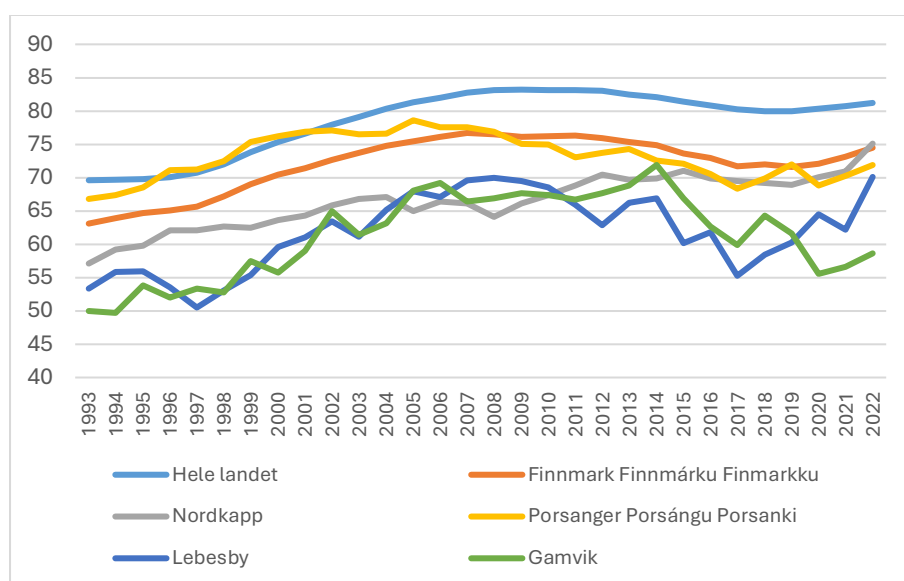
Gjennomføringsgrad i videregående skole henger sammen med foreldres utdanningsnivå. Generelt er gjennomføringsgraden lavest blant elever med foreldre med grunnskoleutdanning. På landsnivå fullførte 60 prosent av elever med foreldre med grunnskole videregående opplæring i 2020-2022. Tilsvarende andel for elever med foreldre med høyere utdanning var 88 prosent. Mønsteret gjentar seg på fylkesnivå, med henholdsvis 48 og 79 prosent. Tallene på kommunenivå er anonymisert i Kommunehelse statistikkbank.

En viktig forutsetning for å redusere frafall i videregående er å sørge for en grunnskoleopplæring som legger et godt grunnlag for videre skolegang. Det er derfor viktig å se hele utdanningsløpet i sammenheng – fra barnehage til videregående skole.

7.4. Utdanningsnivå

Folkehelseprofiler peker på utdanningsnivå som et av områdene der Lebesby kommune kommer dårlig ut sammenlignet med andre kommuner.

Figur 7-5 Andel 30-39-åringer med videregående eller høyere utdanning

Kilde: Tabell «Utdanningsnivå», Kommunehelse statistikkbank (2024)

Figur 7-5 viser en positiv trend fra 2017, der andel 30-39-åringer med videregående eller høyere utdanning i Lebesby kommune har steget fra 55 til 70 prosent i 2022. Det er interessant at utviklingen i kommunene, fylket og landet viser omtrent samme tendens over tid. Variasjoner rundt trenden er imidlertid størst i de minste kommunene, Lebesby og Gamvik.

En nærmere studie av tallene for Lebesby viser at andelen med videregående/høyere utdanning i aldersgruppa 40-44 år har gått ned, til 64 prosent. Dette følger også samme trend som på nasjonalt og fylkesnivå, men med større utslag på kommunenivå.

7.4.1. Utdanningsnivå og folkehelse

Utdanningsnivå og helse henger sammen. De som har lang utdanning og god økonomi, lever generelt lenger og har færre helseproblemer enn de som har kortere utdanning og dårligere økonomi (Folkehelse rapporten 2021-2022). Folkehelse rapporten viser også at de med lav utdanning (grunnskole) scoret høyere på livsstilsrelaterte risikofaktorer: røyking, BMI, blodtrykk og kolesterol. Spesielt røyking fremholdes av Folkehelseinstituttet som en viktig årsak til helseforskjellene. Også andre levevaner, som fysisk aktivitet og kosthold, henger sammen med utdanningsnivå. Videre viser forskning at folk med utdanning utover grunnskole generelt har bedre psykisk helse enn de med grunnskole som høyeste utdanning⁸.

Den statistiske sammenhengen mellom utdanningsnivå, materielle levekår og helse er ikke like entydig på kommunenivå, der betydningen av lokalt arbeidsmarked og andre lokale forhold spiller inn⁹.

7.5. Kompetente Lebesby mot 2035

Å skape gode og trygge oppvekstvilkår, herunder et godt barnehage- og grunnskoletilbud, er en av kommunens kjerneoppgaver. Vi må fortsette å legge til rette for å løfte utdanningsnivået i befolkningen – vi må ha barnehager og skoler som legger et solid grunnlag for videre utdanningsløp.

⁸ Blant annet gjengitt i SSBs nettartikkel «Bedre helse blant høyt utdannede» (2001) - <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/bedre-helse-blant-hoyt-utdannede>

⁹ Definisjoner, Høyeste fullførte utdanningsnivå, Kommunehelse statistikkbank

Kommunen er i gang med å tilrettelegge infrastruktur (modernisering av skole- og barnehagebygg) og jobber målrettet for å beholde og rekruttere kvalifisert arbeidskraft. Vi må fortsatt jobbe for å få ned frafallet i videregående skole, og opprettholde/videreutvikle et lokalt videregående tilbud (per 2024 er det LOSA). Sammen med næringsliv og kommunal virksomhet må arbeidet med å skaffe lærlingeplasser videreføres.

Skal vi få til dette, kreves det innsats fra hele samfunnet. En positiv holdning til læring og verdsetting av kunnskap starter i hjemmet. Vi må jobbe for formell og uformell livslang læring og legge til rette for at innbyggere, herunder også kommunens ansatte, kan søke personlig og faglig vekst gjennom kompetanseheving. Lebesby kommune som virksomhet bør være en lærende organisasjon, som stimulerer til kompetanseheving blant ansatte. Kvalifiserte ansatte bidrar til god tjenestekvalitet.

Basiskompetanse er en viktig forutsetning for livsmestring. Grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, tallforståelse og bruk av digitale verktøy er avgjørende for å kunne fungere i samfunnet. Undersøkelser¹⁰ viser at grunnleggende ferdigheter henger sammen med utdanningsnivå. Det er langt flere på grunnskolenivå som har svake grunnleggende ferdigheter enn blant høyt utdannede. Svake basisferdigheter er også mer utbredt blant innvandrere enn resten av befolkningen.

Å bidra til å løfte ferdighetsnivået i befolkningen er en viktig oppgave som har betydning både for personlig utvikling, for arbeidslivet og for samfunnet. For Lebesby kommune som virksomhet er grunnleggende ferdigheter blant ansatte helt nødvendig for å kunne levere gode tjenester. Slike ferdigheter vil bli enda viktigere i takt med økte krav og digitalisering i arbeidslivet og samfunnet ellers.

¹⁰ Befolkningens grunnleggende ferdigheter er kartlagt gjennom flere internasjonale undersøkelser, f.eks. PIAAC-undersøkelsen påbegynt i 2008 i regi av OECD. Se Bjørkeng og Lagerstrøm (2014).

8. Lebesby mot 2035: Mål og strategier

I dette kapitlet presenteres forslag til ny samfunnsdel, slik politisk arbeidsgruppe har jobbet frem. Foreslåtte endringer fra forrige versjon er markert.

8.1. Levende Lebesby

Foreslåtte endringer dreier seg for det meste om språklige presiseringer. Strategier som foreslås tatt ut følges opp gjennom andre strategier. Det er lagt til en ny strategi som følger opp bygdeveksttalen.

1. Vi vil ha befolkningsvekst og samfunn der folk trives og ønsker å bo	2. Vi vil være stolte av vår identitet og kultur og framsnakke samfunnet vårt	3. Vi vil at Lebesby skal være en god og trygg kommune å vokse opp i
Vi skal støtte trivselskappende og helsefremmende aktivitet i hele kommunen	Vi skal bidra til å skape gode opplevelser i lokalsamfunnene	Vi skal ha fokus på arbeide forebyggende og tverrfaglig til beste for arbeid rettet mot barn og unge
Vi skal ta vare på og stimulere til frivillighet og et mangfold av lag og foreninger	Vi skal kommunisere de gode historiene og markedsføre det gode liv i Lebesby	Vi skal legge vekt på jobbe med trafiksikkerhet og utbedring av veistandard
Vi skal ha gode møteplasser for inkludering, sosial kontakt og trivsel	Vi skal legge til rette for at lokalhistorie, kystkultur og den sjøsamiske arven holdes i hevd	Vi skal legge til rette for fysisk aktivitet og bruk av naturen
Vi skal satse på kultur og legge til rette for kulturelt mangfold og varierte kulturopplevelser		Vi skal involvere, høre og utfordre barn og unge til å medvirke i lokaldemokrati og i utviklingsarbeid
Vi skal ha attraktive lokalsamfunn – med tydelige og estetisk innbydende bygdeentra der folk ønsker å være og oppholde seg		Vi skal bidra til å skape inkluderende og varierte møteplasser og aktivitetstilbud som alle barn og unge har mulighet til å ta del i
Vi skal ha attraktive samfunn og prioritere tiltak mot forsøpling og forurensning – for en ren og ryddig kommune		Vi skal utfordre sanser, kreativitet og intellektuell nysgjerrighet gjennom tilgang på varierte kunst- og kulturuttrykk, forskningsbaserte aktiviteter og moderne teknologiske verktøy
Vi skal bidra til å utvikle varierte og gode boliger og tilrettelegge for boligbygging	<- Følger opp delmål 4 i bygdeveksttalen	
Vi skal legge til rette for at folk som arbeider i kommunen kan bosette seg her		Vi skal ha et samfunn der vi bryr oss
Vi skal jobbe for å styrke transporttilbudet for fastboende og tilreisende	<- Følger opp delmål 5 i bygdeveksttalen	Vi skal jobbe for å få ungdommen som har flyttet bort til å flytte hjem igjen i voksen alder

8.2. Inkluderende Lebesby

Endringer fra forrige versjon består av språklige justeringer.

4. Vi vil ha et inkluderende samfunn der alle kan føle seg hjemme	5. Vi vil ha et åpent og informerende samfunn der hele kommunen folk inkluderes	6. Vi vil være god på å ta imot og ta vare på ansatte og innbyggere en gjestfri og vennlig kommune
Vi skal jobbe sammen, på tvers av sektorer, for å motivere innbyggere til å ta vare på egen helse og stimulere til utdanning, arbeid og aktivitet	Vi skal ha gode digitale løsninger og tilbud i hele kommunen	Vi skal ta imot nye innbyggere og ansatte på en god måte, gjennom gode rutiner for introduksjon og informasjon.
Vi skal anerkjenne og feire mangfoldet i kommunen	Vi skal legge vekt på god informasjonsflyt og kommunikasjon i og mellom kommunal virksomhet og innbyggere og næringsliv	Vi skal ha fokus på å ta vare på ivareta de som allerede bor og jobber her.
Vi skal ha fokus på tilgjengelighet og universell utforming av tilgjengelige og universelt utformede offentlige bygg og møteplasser	Vi skal ha stor takhøyde for ulike meninger og bidra til anstendighet i meningsutvekslinger	Lebesby kommune skal være en god arbeidsgiver og ha fokus på som jobber for å beholde kompetanse og stimulerer til kompetanseheving og utdanning
Vi skal legge til rette for at ulike generasjoner kan møtes, og lære av hverandre	Vi skal støtte samarbeid og fellesskap på tvers av bygger	
Vi skal støtte frivillig sektor i arbeidet med å skape inkluderende aktiviteter og fellesskap		
Vi skal jobbe sammen med næringslivet og arbeidsgivere i arbeidet med språkopplæring og integrering		
Vi skal bidra til at eldre får en meningsfull hverdag gjennom aktivitetstilbud, ulike bo- og omsorgsalternativer, god demensomsorg og kvalifiserte ansatte.		
Vi skal aktivt fremme inkludering, likeverd og motvirke utenforskap og radikalisering.		

8.3. Mulighetsorienterte Lebesby

Det foreslås noen endringer i ordlyd, og en strategi foreslås tatt ut, da den indirekte følges opp gjennom mange andre strategier. Det er lagt til en ny strategi i tråd med bygdevekstavtalens delmål. Politisk arbeidsgruppe foreslår også en ny strategi som gjelder lokale ringvirkninger av næringsaktivitet i form av stabile, langsiktige arbeidsplasser. Hele området følger opp delmålene 6 og 7 i bygdevekstavtalen.

7. Vi vil være mulighetenes Lebesby kommune	8. Vi vil ha bærekraftig utvikling i næringer der vi har naturlige fortrinn	9. Vi vil ha en kultur for entreprenørskap og gründervirksomhet
Vi skal legge til rette for bærekraftig vekst og nyskaping i næringslivet, gjennom god dialog, gode planer, støtteordninger og tilrettelegging av infrastruktur	Vi skal stimulere til videreutvikling, nytenkning og samarbeid i eksisterende næringer (som fiskeri, oppdrett, landbruk, reindrift og reiseliv)	Vi skal ha fokus på jobbe med entreprenørskap helt fra barnehage og skole
Vi skal gi rom og oppmerksomhet til nye tanker og idéer	Vi skal jobbe målrettet opp mot aktører og sentrale myndigheter og legge til rette for bærekraftig utnyttelse av fornybare energikilder	Vi skal veilede og støtte de gode idéene – og bidra til at flere tar sats og skaper arbeidsplasser
Vi skal jobbe for mer forskning i næringsliv og samfunn, og bidra til å synliggjøre lokal forskningsaktivitet	Vi skal jobbe aktivt opp mot aktører som vil ta i bruk ny teknologi innen havbruk og legge til rette for etableringer både på land og til havs	Vi skal bidra til nettverksbygging og kunnskaps- og erfaringsutveksling
Vi skal ha fokus på å beholde støtte bygdebutikker og øke mangfoldet i handels- og service-næringen	Vi skal satse på fornybare løsninger i kommunal virksomhet, næringsliv og samfunnet for øvrig	
Vi skal ha fokus på bygdeutvikling (ivare tatt gjennom andre strategier)	Vi skal jobbe for at alle næringsaktører har fokus på prioriterer miljøet og setter så lite spor i naturen som mulig.	
Vi skal ha en offensiv tilnærming til nye næringer og nye aktører	<p>Vi skal støtte utvikling og etablering av næringer som skaper langsiktige lokale arbeidsplasser, og arbeide for at spesielt større aktører innen alle næringer etablerer langsiktige arbeidsplasser i kommunen.</p>	<- Forslag til ny strategi
Vi skal arbeide for å påvirke overordnede rammebetingelser til beste for våre lokalsamfunn		
Vi skal støtte utvikling i kunnskapsbaserte næringer og kultur-næringer		
Vi skal oppmuntre barn og unge til å tenke fremtidsrettet og lære dem å se muligheter der vi er «blinde»		
Vi skal legge til rette for en moderne og robust teknologisk infrastruktur i hele kommunen	<- Følger opp delmål 1 i bygdevekstavtalen	
Vi skal samarbeide om samfunnsutvikling og planlegging		

8.4. Kompetente Lebesby

Endringsforslag består av mindre språklige justeringer. Det kom innspill i arbeidsgruppa om å endre ordlyden i mål 11. Innvendingen mot den opprinnelige formuleringen gikk på at den kan oppfattes ekskluderende. På den andre siden tilsier samfunnsutviklingen og verdien av utdanning (slik dette omtales i kapitlet «Kompetente Lebesby») at vi bør tilstrebe at flest mulig fullfører utdanningsløp utover grunnskole. Alternativet er derfor å beholde opprinnelig målformulering.

10. Vi vil ha barnehager og skoler som legger et godt grunnlag for personlig vekst og videre utdanningsløp	11. Vi vil at våre elever skal ha mulighet til å fullføre videregående skole	12. Vi vil være et lærende samfunn som verdsetter kunnskap og kompetanse
Vi skal ha utviklingsorienterte barnehager og skoler som stimulerer til læringsglede, undring og refleksjon	Vi skal ha en god rådgivningstjeneste i skolen/lokal oppfølgingstjeneste for ungdom	Vi skal fremme en positiv holdning til læring gjennom å framsnakke kunnskap, utdanning og forskning
Vi skal ha trygge, inkluderende og mobbefrie lærings- og arbeidsmiljø	Vi skal jobbe målrettet for å beholde/ videreutvikle lokal videregående opplæring	Vi skal øke utdannings-/ferdighetsnivået i befolkningen og synliggjøre hvilken kompetanse som finnes og etterspørres lokalt
Vi skal ha god kvalitet på opplæring og gode faglige resultater. Dette skal vi bidra til gjennom kompetente ansatte, tverrfaglig samarbeid, gode fysiske læringsmiljø og moderne læremidler	Vi skal jobbe for å sikre flere lokale lærlingeplasser i næringsliv og kommunal virksomhet	Vi skal ha arenaer for, og stimulere til en kultur for kunnskapsdeling – i samfunnet og i kommunal virksomhet*
Vi skal fremme barnehagens og skolens rolle i lokalsamfunnet, og vektlegge samarbeid med hjemmet, næringsliv, andre sektorer, samt samarbeid og kontakt mellom skoler	Vi skal forberede elever på borteboertilværelsen	Vi skal legge til rette for kompetanseheving, blant annet med infrastruktur for digitale nett-/desentraliserte studier*
		Vi skal bidra til at ansatte i kommunal virksomhet har kompetanse og kvalifikasjoner til å utføre sine oppgaver på en god måte
		Vi skal bidra til å utvikle digitale ferdigheter i hele befolkningen, slik at så mange som mulig er i stand til å mestre en digital hverdag
		Vi skal fremme formell og uformell livslang læring

*Følger opp delmål 2 og 3 i bygdeveksttalen

9. Samfunnsdelens arealrelevans

Mål, strategier og prioriteringer i kommuneplanens samfunnsdel legger direkte og indirekte føringer for arealbruk. I *Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging* uttrykkes en forventning om at kommuner inkluderer en arealstrategi i samfunnsdelen. Arealstrategien skal bidra til kopling mellom samfunnsplanlegging og arealplanlegging, og peke ut retning for langsiktig arealbruk. Ideelt sett skal en arealstrategi være tydelig nok til å kunne brukes til å grovsortere arealinnspill til arealdelen¹¹. En arealstrategi er imidlertid ikke juridisk bindende.

Arbeidsgruppa (formannskapet) har vurdert arealrelevansen av samfunnsdelen, ved å gjennomgå mål og strategier med tanke på konsekvenser for arealbruk. Flere strategier ble identifisert som potensielt relevante for fremtidig arealplanlegging. I mange tilfeller kommer det imidlertid an på hvilke tiltak disse vil innebære. Eksempelvis kan strategi om utbedring av veistandard kreve endret arealbruk, uten at vi har konkret kunnskap om dette i skrivende stund. Strategier under målet «bærekraftig utvikling i næringer der vi har naturlige fortrinn» eller det «å ha en offensiv tilnærming til nye aktører» kan også få arealrelevans.

Forrige samfunnsdel pekte ut tre hovedprioriteringer for arealdelen. Disse er vurdert på nytt, og to av dem er tatt med videre:

- Eventuell ny akvakulturvirksomhet må etableres i arealer avsatt til akvakultur, og ikke i sjøarealer med kombinerte formål
- Det bør legges til rette for utbygging sentralt i bygdene, og dagens arealformål i bygdene bør gjennomgås for å sikre både realisme og relevante formål. En mer konsentrert bebygelse i allerede utbygde områder er å foretrekke foran å åpne for nye utbyggingsområder rundt bygdene.

Etter gjennomgangen av samfunnsdelen konkluderte arbeidsgruppa med at ny samfunnsdel ikke fører til åpenbare behov for nye byggeområder i kommuneplanens arealdel.

9.1. Arealstrategi for Lebesby kommune

- Ved forslag om endring i arealbruk skal det alltid gjøres en vurdering opp mot samfunnsdelens mål og strategier
- Ved gjennomgang av kommuneplanens arealdel skal det alltid vurderes om eksisterende byggeområder bør tas ut
- Akvakulturvirksomhet skal etableres i områder avsatt til akvakultur, og ikke i sjøarealer avsatt til fiske eller kombinerte formål
- Klimaperspektivet skal ivaretas i all planlegging
- Utbygging i bygdene skal konsentreres til «sentrumsnære» områder, mens randsonene skjerms. Skjønn rundt hva som regnes som sentrumsnært må utvises da bygdene er svært ulike.
- Viktig nærturterreng og friluftslivsområder skal skjerms for utbygging
- Det skal ikke åpnes for utbygging i områder der det er fare for skred, flom, stormflo mv.
- Det skal legges til rette for boligbygging i tettsteder/bygder, der det er behov
- Utbygging av ny næring skal fortrinnsvis skje i nærhet til eksisterende infrastruktur, for best mulig å dra nytte av eventuelle synergier

¹¹ Jf. KDDs presentasjon *Oppfølging av anbefalingen om arealstrategier i nasjonale forventninger*, 29. september 0222.

Litteraturliste

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2024). Havnivåstigning og høye vannstander i samfunnsplanlegging. <https://www.dsb.no/veiledere-handboker-og-informasjonsmaterieell/havnivastigning-og-hoye-vannstander/> . DSB TEMA.

Folkehelseinstituttet (2021-2022). *Folkehelse rapporten – Helsetilstanden i Norge*. Nettbasert rapport.

Folkehelseinstituttet (flere år). *Folkehelseprofiler for Lebesby kommune*.

Folkehelseinstituttet (flere år). *Oppvekstprofiler for Lebesby kommune*.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2021). *Mål med mening. Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030* (Meld. St. 40 (2020-2021)).

Kommunal- og distriktsdepartementet (2023). *Statlige planretningslinjer for klima- og energi-planlegging og klimatilpasning*

Kommunal- og distriktsdepartementet (2023). *Eit godt liv i heile Noreg – distriktspolitikk for framtida* (Meld. St. 27 (2022–2023)). <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-27-20222023/id2985545/>.

Lebesby kommune (2022). *Helhetlig ROS-analyse for Lebesby kommune 2023-2026*.

Melhus, Marita og Ann Ragnhild Broderstad (2020). *Folkehelseundersøkelsen om samisk og kvensk/norskfinsk befolkning. Tilleggsrapport om samisk og kvensk/norskfinsk befolkning*. UiT: Senter for samisk helseforskning. <https://www.nhri.no/wp-content/uploads/2020/06/Folkehelseunders%C3%B8kelsen-i-Troms-og-Finnmark-Tilleggsrapport-om-samisk-og-kvensk.norsk-finsk-befolkning-2020.pdf>

Miljødirektoratet (2024). *Utslipp av klimagasser i kommuner og fylker*. Statistikk for Lebesby på nettsiden <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-kommuner/?area=775§or=-2>

Miljødirektoratet (2019). *Hvordan ta hensyn til klimaendringer i plan?* Veileder, nettutgave: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/klima/for-myndigheter/klimatilpasning/veiledning-til-statlige-planretningslinjer-for-klimatilpasning/>

Norsk Klimaservicesenter (2022). *Klimaprofil for Finnmark*. <https://klimaservicesenter.no/kss/klimaprofiler/finnmark>

Sámediggi (2020). *Sametingets planveileder*. https://sametinget.no/_f/p1/icbedd20e-c307-4d3a-b30e-43a72d69c0c4/sametinget_planveileder-2021.pdf

Sannhets- og forsoningskommisjonen (2023). *Sannhet og forsoning*. Rapport til Stortinget. Dokument 19 (2022-2023). <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>

Vareide, Knut (2024). *Finnmark: Befolkning, demografi, arbeidsplasser, attraktivitet og framtidsutsikter*. Foredrag for Finnmark fylkeskommune. Telemarksforskning.